

KOLUMNISTI

Jože Poglajen

**Pogreti golaž in
Žanova jajca** STRAN 3

dr. Martin Premk

**Zgodovinska
dejstva** STRAN 4

KOMENTAR

dr. France Križanič

**Sto let zamude z
industrializacijo Slovenije** STRAN 2

IMELI SMO LJUDI

Umrli je Bogdan Osolnik

Na žalni seji v Muzeju novejšje zgodovine so spregovorili Janez Stanovnik, dr. Marko Vrhunec in dr. Tit Turnšek

STRAN 11

UVODNIK

**Srečanja
evropskih
protifašistov**

dr. Tit Turnšek

predsednik ZZB NOB Slovenije

TEMA MESECA

**Ob 74. obletnici osvoboditve nemških, madžarskih ter hrvaških
in ob 76. obletnici osvoboditve italijanskih koncentracijskih taborišč**

Upor – odgovor na krivico in nasilje

Slovenci smo se dvignili v upor spomladi 1941, ko smo spoznali, da so nas nacifašistične sile obsodile na uničenje. Po kratkotrajni vojni, ki se je že 15. aprila 1941 končala s kapitulacijo jugoslovanske vojske, so si ozemlje (tedaj banovine) Slovenije razdelili trije okupatorji. Slovenci smo bili napoti vsem trem okupatorjem. Zanje je bilo naše fizično uničenje edino zagotovilo, da si za vedno prisvojijo naše ozemlje. Vendar pa so se še kako uštel. Iskra upora je zanela požar in nobena grožnja, nobeno še tako hudo nasilje nista mogla zlomiti duha naroda, ki mu je Prešeren zapel: »Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužni dnovi.«

Janez Alič

Največji kos plena si je prisvojila Nemčija, in sicer Štajersko, severni del Dolenjske, Gorenjsko, Mežiško dolino in Jezersko, skupaj kar 10.261 kvadratnih kilometrov ozemlja. Italija je zasedla večino Dolenjske in Notranjske, skupaj 4.544 kvadratnih kilometrov, Madžarska pa večino Prekmurja, skupaj skoraj tisoč kvadratnih kilometrov. Kmalu po oboroženi vstaji slovenskega naroda so okupatorji storili vse, da bi vstajo že v kali zatrli. Postrili so ukrepe za lastno varnost in za zaščito okupacijskega sistema, začeli so izdajati ukaze o ukrepih proti udeležencem narodnoosvobodilnega gibanja ter graditi sistem za zatiranje narodnoosvobodilne misli in akcije na vseh področjih. Nemški okupator je že v prvih dneh oborožene vstaje nastopil z najhujšimi ukrepi – z ubijanjem, požiganjem

Vhod v nekdanje uničevalno taborišče Auschwitz – Birkenau

vasi, pošiljanjem ljudi v koncentracijska taborišča – saj je hotel zasedene slovenske predele očistiti lasti narodno zelo zavednih Slovencev in protifašistov. Italijani in Madžari si zaradi priključitve zasedenih slovenskih ozemelj niso delali nikakršnih preglavic. Prvi so priključitev izpeljali 3. maja 1941, Madžari pa 16. decembra istega leta. Skupno vsem trem okupatorjem na Slovenskem pa je bilo: uničiti slovenski narod kot etnično enoto.

V vseh koncentracijskih taboriščih je bilo skoraj 59.000 Slovencev in Slovencev, od tega v italijanskih 36.200, nemških 21.300, madžarskih 700 in hrvaških več kot 400. Po do zdaj zbranih podatkih je v nemških taboriščih umrlo okoli 10.000 Slovencev in Slovencev, v italijanskih 2.200, v madžarskih 40 in v Jasenovcu 300 naših drža-

vljanov. Največ slovenskih državljanov je umrlo v tržaški Rižarni, podružnici Auschwitza (več kot 3.000), sledijo pa Dachau (1.600), Mauthausen (1.500), Rab (1.450) in Auschwitz (1.331).

Ob obletnici osvoboditve nemških, madžarskih in hrvaških koncentracijskih taborišč so pripravili številne spominske slovesnosti. Delegacija Koordinacijskega odbora žrtev vojnega nasilja pri ZZB NOB Slovenije je ob tej priložnosti obiskala nekdanja taborišča Flossenbürg, Neuengamme, Bergen-Belsen, Dora, Buchenwald in Dachau. Skupnost internirancev Dachau je organizirala obisk Ravensbrück, Društvo ukradenih otrok je pripravilo strokovno ekskurzijo v Auschwitz in Auschwitz - Birkenau, predstavniki taboriščnega odbora Mauthausen pa so obiskali Mauthausen in Gus-

sen. Na spominskih slovesnostih v posameznih taboriščih so bili tudi predstavniki slovenskih veleposlaništev iz Berlina in z Dunaja.

Slovenski srednjeolci v Auschwitzu

Kar 42 dijakov štirih slovenskih gimnazij – I. gimnazije Celje, Splošne in strokovne gimnazije Lava Celje, Škofijske klasične gimnazije Ljubljana in gimnazije z italijanskim učnim jezikom Antonia Sema Piran – se je sredi aprila udeležilo strokovne ekskurzije na Poljsko. Obiskali so Krakov in nekdanji nemški koncentracijski taborišči Auschwitz I in Auschwitz II – Birkenau.

NADALJEVANJE NA STRANI 2

Srečanje evropskih protifašistov v Budimpešti, ki je potekalo 3. in 4. maja, je bilo priložnost za že tretje srečanje med italijanskim ANPI-jem, hrvaškim SAAB-om in ZZB NOB Slovenije. Srečanje je organiziral FIR (International Federation of Resistant Fighters), ki je ena od dveh mednarodnih veteranskih organizacij s sedežem v Berlinu, z močnim podarkom na protifašizmu. Čeprav ZZB in tudi SAAB nista člana FIR-a, smo bili povabljeni zaradi našega skupnega prizadevanja z ANPI-jem, da pritegnemo k sodelovanju čim več protifašističnih organizacij povsod po Evropi.

Zavedajoč se širjenja desnih ekstremizmov in posledic smo se že v Rimu dogovorili, da je naš skupni cilj zgraditi stalno mrežo protifašističnih organizacij po vsej Evropi. Zavedamo se, da nove fašistoidne stranke delujejo vse bolj usklajeno in se med seboj podpirajo, ne samo moralno, ampak tudi materialno. Naj samo spomnim na Orbanovo softnanciranje Janševe televizije Nova 24.

Kar smo v Rimu začeli, smo nadaljevali 30. marca v Sežani, ko so italijanski fašisti (Sabvini, Tanjani ...) stegnili kremplje po naši in hrvaški zemlji. Pomembno je bilo, da naredimo vse, da se ohrani prijateljstvo med našimi tremi narodi, da ne nasedemo ekstremnim nacionalistom.

V ospredju pozornosti v Budimpešti so bile evropske volitve. Vsi se zavedamo, da je EU na prelomu, ali se bo razvila v povezavo ljudi in bo postala demokratična in socialna skupnost ali bo še naprej v rokah velekapitala, multinacionalk, ki jih v njihovem imenu upravljajo tehnokrati, odtujeni daleč od ljudi in njihovih potreb.

V Budimpešti smo sprejeli skupno deklaracijo:

»Protifašistični glas na evropskih volitvah: pozivamo vse državljane evropskih držav k premagovanju nacionalizma, rasizma, fašizma in nacizma, ki vse od povojnega obdobja še nikoli niso bili tako prisotni.

Prizadevamo si za Evropo, ki nasprotuje vsem oblikam diskriminacije; za Evropo, ki zagotavlja azil za begunce in spoštovanje pravic vseh, predvsem žensk in otrok. Želimo Evropo zaposlitev, izobraževanja in virov zaslužka za ljudi v stiski. Evropo, ki nasprotuje vsem oblikam nacionalizma in revizionizma ter vnovičnemu prebujanju nacizma. Evropo, ki varuje pravice in kulturo manjšin. Evropo, ki je nosilka mirne politike in ne posega v notranje zadeve tujih držav.«

Obranimos demokracijo in svobodo, ki smo jih osvojili s krvjo, odporiškim gibanjem in osvoboditvijo leta 1945! Prispevajmo k široki protifašistični, demokratični in ljudski fronti in k obrambi Evropske unije!

KOMENTAR

dr. France Križanič

Sto let zamude z industrializacijo Slovenije

Osebnostna poraba ne vpliva le na kratkoročno gospodarsko rast oziroma v primeru recesije na upadanje bruto domačega produkta, ampak ima tudi dolgoročne učinke na to, kaj gospodarstvo proizvaja. Nemški (pruski) statistik in ekonomist Ernst Engel je že v drugi polovici devetnajstega stoletja opazil, da ljudje z rastjo dohodka vedno manjši del svojih sredstev porabijo za hrano in večjega za obleko, obutev, stanovanje in opremo, zabavo in luksuzne izdelke. Nadaljnje analize so pokazale, da lahko s tega vidika dobrine delimo na tiste, katerih poraba se z rastjo dohodka prebivalstva nadproporcionalno hitro povečuje (superiorne dobrine); tiste, katerih poraba se povečuje proporcionalno z rastjo dohodka (normalne dobrine); in na tiste dobrine, katerih poraba ob rasti dohodka stagnira ali celo upada (inferiorne dobrine). Ameriški ekonomist Walt Whitman Rostow je v delu *Proces gospodarske rasti* razvil teorijo gospodarskega razvoja v treh fazah: primarna (kmetijstvo), sekundarna (industrija) in terciarna (storitve). Gospodarski razvoj po teh fazah je posledica rasti dohodka prebivalstva in spreminjanja strukture povpraševanja prebivalstva glede na Englov zakon.

Primarna faza gospodarskega razvoja je nastala v obdobju razvoja kmetijstva (neolitska revolucija) po koncu ledene dobe pred dobrimi 12 000 leti. V zadnji fazi te revolucije oziroma preobrazbe so se predvsem zaradi vzdrževanja varnosti razvila tudi mesta. Razdelitev ustvarjenih dobrin je potekala različno. Načeloma je najprej potekala med elito in podložniki ter med podložniki po družinah. Ščasoma so se iz teh razmer razvili fevdalni odnosi z vezanostjo podložnikov na zemljo. Protestantsko gibanje je v Švici, na Nizozemskem in v Angliji odpravilo tlačanstvo ter omogočilo rast dohodka prebivalstva in spremembo strukture povpraševanja (najprej povečanje porabe oblek in obutve). Postavljene so bile osnove za industrijsko revolucijo. Ta se je najprej začela (okoli leta 1760) v Združenem kraljestvu in se nato širila po svetu, bolj ali manj povezano z odpravljanjem fevdalnih odnosov.

Proces gospodarskega razvoja iz primarne v sekundarno fazo najbolje razlaga Lewisov model dveh sektorjev (William Arthur Lewis ga je predstavil v članku *Gospodarski razvoj z neomejeno ponudbo dela*). Tradicionalni sektor ustvarja akumulacijo z odnosi med lastniki zemlje in kmeti. Tisto, kar ostane kmetovalcem, si razdelijo znotraj družin. Moderni industrijski sektor deluje v mestih in s sodobno obliko gospodarske organizacije v podjetjih. Tu imajo delavci pri zelo nizkih plačah še vedno več dobrin kot v razdelitvi znotraj tradicionalnega sektorja, saj je produktivnost delavca v modernem sektorju precej večja kot v tradicionalnem. Širitev podjetij vsaj v prvi fazi financirajo zemljiški lastniki. Tradicionalni sektor z dohodka od izvoza hrane v tej fazi zagotavlja tudi devizna sredstva.

Moshe Syrquin je v analizi Tokovi strukturnih sprememb ugotovil, da se industrializacija po narodnih gospodarstvih precej razlikuje. Ni samo ene poti (od težke k lahki industriji in industriji, temelječi na znanosti), ampak je cela paleta različnih možnosti, odvisno od velikosti danega narodnega gospodarstva, od njegove vključenosti v mednarodno menjavo, od preskrbljenosti s surovinami, časa zaostajanja za najrazvitejšimi itd. Slovenija je z industrializacijo zamujala za približno sto let. Ta proces se je pri nas začel po prvi svetovni vojni. Vzrok je lepo razložljiv z Lewisovim modelom dualnega gospodarstva. V slovenskih deželah nekdanjega avstrijskega cesarstva in nato Avstro-Ogrske je akumulacija iz tradicionalnega sektorja odtekala v tujino. Investicije, ki so se vračale, so bile pretežno povezane z izkoriščanjem naravnih danosti. Gospodarsko smo bili v položaju kolonije. S Kraljevino SHS se je to končalo in začela se je zelo hitra rast zaposlovanja v slovenski industriji. Proces se je po drugi svetovni vojni še pospešil in dobil specifične policentrične razvoja, povezanega s strukturo oblasti, kot se je vzpostavila po zmagi narodnoosvobodilnega gibanja (primer je nastanek tovarn, kot so Alpina, Domel, ETI Izlake, Kovinoplastika Lož ...). V dodani vrednosti slovenskega gospodarstva je industrija dosegla največji delež, 45 odstotkov, leta 1988. S stagflacijsko krizo ob razpadanju Jugoslavije se je ta delež začel zmanjševati. Leta 2017 je znašal 24 odstotkov.

Z rastjo dohodkov prebivalstva je v gospodarsko razvitih državah v letih od 1960 do 1980 prenehalo naraščati povpraševanje po industrijskih izdelkih, obenem pa se je pospešilo povpraševanje po storitvah. Te države so prešle v terciarno fazo gospodarskega razvoja. Slovenija jim je sledila z dvajsetletnim odmikom. V tej fazi gospodarskega razvoja je delež industrije v skupni dodani vrednosti odvisen od izvozne usmerjenosti dane države. Storitve javnega sektorja in tržne storitve pomembno vplivajo na konkurenčnost industrije. Za to fazo je značilno tudi precejšnje povečanje produktivnosti kmetijstva.

NADALJEVANJE S STRANI 1

Z mladimi sta poleg profesorice in profesorjev potovali tudi **Sonja Vrščaj**, ki je preživela zloglasno taborišče Auschwitz – Birkenau, in **Milena Žerič**, ukradeni otrok. Obe sta z mladimi delili svoji življenjski zgodbi in izkušnje. Strokovno je ekskurzijo vodil direktor Sinagoge Maribor, zgodovinar in profesor **Boris Hajdinjak**. To je bil že tretji obisk slovenskih srednješolcev v Auschwitzu v zadnjih letih, ki ga je pripravilo Društvo ukradenih otrok. Zanj vedno vlada veliko zanimanje med mladimi in tudi zato v prihodnje še načrtujejo podobne ekskurzije.

Sonja Vrščaj (v modrem anoraku) z mladimi v nekdanjem taborišču Auschwitz - Birkenau

Odzivi nekaterih dijakinj in dijakov:

»Menim, da bi vsakdo izmed nas moral vsaj enkrat v življenju obiskati to taborišče, kajti šele tako se lahko zaveš, s kakšno krutostjo so se morali spopadati nedolžni ljudje pod nacistično oblastjo. Žal je svet še danes poln sovraštva do drugačnosti. Številni imajo predsodke do ljudi druge narodnosti, veroizpovedi, barve kože, spolne usmerjenosti, drugačnega načina življenja. Če bosta namesto ljubezni in spoštovanja prevladala sovraštvo

Na spominsko ploščo pri osrednjem spomeniku v Birkenauu so mladi položili cvetje in prižgali svečke v spomin in opomin.

in nestrpnost, pa nas lahko doleti podobna usoda, kot so jo doživeli mnogi nedolžni v največjem uničevalnem taborišču na svetu.«

Kaja

»Je smiselno obiskati največje delovno in uničevalno taborišče na svetu? Da, če zmoreš čutiti, in ne, če zgolj gledaš. Pieteta je nepogrešljiva, samo opazovanje ni dovolj. Eno je zagotovo: s to izkušnjo pride posebna odgovornost, ki se bo v naših življenjih povečevala – ozaveščanje. Dolžnost naše generacije je, da ohranjamo mir in ne dovolimo, da se zgodovina ponovi.«

Eva

»Izkušnja je bila zagotovo pretresljiva, a našla sem lahko veliko lepih trenutkov in sem zelo vesela, da sem dobila priložnost. Naučila sem se veliko novega, za vedno pa si bom zapomnila besede gospe Sonje, ki je večkrat poudarjala, naj imamo radi domovino, se bojujemo za pravice in naš slovenski jezik, najpomembnejše pa je, da imamo radi drug drugega.

Natalija

»Mislim, da bi moral vsakdo enkrat v svojem življenju obiskati Auschwitz, saj se premalo zavedamo te plati voj-

beg taboriščnikov. Gospa Sonja nam je tukaj povedala še več o dejanskem življenju v tem uničevalnem taborišču. Nazorno so se videli tudi poskusi uničenja barakarskega naselja leta 1945. Nacisti so namreč želeli izbrisati vse dokaze, da so tam potekala množična ubijanja nedolžnih ljudi.«

Anja

»V uničevalnem taborišču Auschwitz 2 – Birkenau smo spoznali kruto usodo ljudi, ki so se znašli pod nacistično oblastjo samo zato, ker so bili Judje, Slovani, politični nasprotniki, homoseksualci, Romi. Milijon žrtev, ki so življenje izgubili v kompleksu,

ne. Naš obisk taborišča pa bi bil veliko bolj prazen, če z nami ne bi bilo Sonje Vrščaj, saj je s svojim pričevanjem dala našemu doživetju Auschwitzta pomemben del.«

Anže

»Imel sem veliko srečo in bil sem zelo počaščen, da sem lahko poslušal pričevanja in se na štiri oči pogovoril z gospo Sonjo Vrščaj in gospo Mileno Žerič, ki so jo kot dojenčka ugrabili, njeno mamo pa poslali v Auschwitz. Pozorno sem poslušal tudi gospoda Borisa Hajdinjaka, ki nam je na kratko predstavil zgodovino Poljske

ni pozabljen. V kompleksu Birkenau je postavljen spomenik s spominski ploščami v več jezikih. Žrtvam smo se poklonili tudi pred spominsko ploščo v slovenskem jeziku.«

Rok

»Poleg nečloveških razmer, v katerih so morali živeti taboriščniki, sta me prevzeli tudi velikost taborišča in njegova tehnična dovršenost. Vse dejavnosti v taborišču smrti so potekale skrbno načrtovano, in to je dokaz, da se tega zločina proti človeštvu niso domislili neuki, nerazgledani ljudje, temveč peščica visoko izobraženih, zelo sposobnih in inteligentnih posameznikov. Prav to pa je tisto, kar me najbolj skrbi.«

Anže

»Pretresljivo. To je beseda, ki najbolje opiše našo ekskurzijo v Auschwitz. Kljub predhodnemu pogovoru o teh grozotah si nismo mogli predstavljati, kaj nas bo čakalo tam. Že pred vhomom nas je zajel občutek turobnosti. Pogled na kamnite hiše, kjer so še pred slabim stoletjem trpeli nedolžni ljudje, nam je vzel dih. Naši občutki so se med ogledom samo še poglobljali. Ob pogledu na tisoče kovčkov z različnimi imeni nas je zadelo, da za vsakim stoji oseba s svojo zgodbo, ki se je tragično končala z vstopom v Auschwitz. Najhuje je bilo v krematoriju, kjer je vladala popolna tišina kot znamenje spoštovanja vsem tamkaj umrlim. Med vračanjem v Slovenijo je gospa Sonja Vrščaj, preživela taboriščnica, poudarila tudi svetlejšo plat – medsebojno ljubezen, pomoč in žrtvovanje za sotrpine. Nепredstavljivo se nam zdi, da je človek zmogel storiti takšno krivico sočloveku.

In kot je rekla gospa Vrščaj: »Ni je stvari, ki je človek ne bi naredil človeku ali za človeka.«

Dijakinje I. gimnazije v Celje

KOLUMNA

Jože Pogljajen

Pogreti golaž in Žanova jajca

Za Slovenijo četrte volitve osmerice poslancev v Evropski parlament so se končale bolj ali manj po napovedih. Predvidljivo je potekala tudi predvolilna kampanja. Na občutno razdrobljeni liberalni strani strankarskega odra je potekala zaspano. Če odštejemo to, da je na listi AB kandidirala avstrijska državljanka slovenskega rodu, nismo zasledili nič inovativnega, nobene sicer mnogokrat napovedane svežine, novih prijemov, ki bi na volišča zlasti pritegnili mlade volivce.

Le takšna ali drugačna domnevno ljudem všečna slikanja, v glavnem kilave polemike, pospremljene s splošnimi nakladanji, kako se bodo zavzemali za ... – no, za kaj že? Za vse, kar se lepo sliši in nič ne stane. Že nekoliko prismojen pogret golaž torej.

Po svoje je razumljivo, da se stranke v tej kampanji niso ne vem kako trudile, da bi poleg svojih vernikov v svoj izbor za EU prepričale še koga, kajti pri teh volitvah ni šlo za oblast, ampak za bogate rente osmim ljubljenskim strankarskim poglavarjem in morda nekoliko še za politični prestiž. Izjema je Janševa SDS, ki je evropsko kampanjo še pred njenim uradnim začetkom zastavila, kot da ji gre za politično preživetje ali smrt. Zakaj, ni jasno. So začutili, da vera v Janševo SDS peša? So se ustrašili Brščič-Ušajeve ligaške konkurence na skrajni desni? Kakor koli že, ob asistenci NSi in ob milo rečeno neobičajnem angažiranju sindikatov (vojakov, policistov, zdravnikov) so janšisti sprožili frontalni napad na vse živo v tej državi.

In pri tem so seveda račune za kampanjo izstavili prav tej državi. Tako rekoč vso kampanjo so izvedli na izsiljenih zasedanjih v državnem zboru in s pomočjo ustavnega sodišča, se pravi na njune stroške. Na njihovo zahtevo se je namreč v treh tednih moral dvakrat na izredni seji sestati državni zbor, petkrat pa njegovi pristojni odbori. Vse sta seveda v živo prenašali nacionalna in njihova Nova TV. Ob lajnji, da je zdravstvo eno samo hudičevo gnezdo korupcije in da je pred kolapsom, ter ob v zadnjih letih vsakdanjem sejanju strahu pred nevarnimi emigrantskimi »hordami« na južni meji so kampanjo začeli z napovedjo ustavne obtožbe predsednika vlade zaradi kršenja fiskalnega pravila pri rebalansu letošnjega državnega proračuna. Toda ob uničujočih kritikah pravnikov in ekonomistov, da so njihove trditve iz trte izvite, so v štabu SDS ploščo obrnili in v predvolilno kampanjo zvelikli ustavno sodišče, češ, naj ono presodi o ustreznosti proračunskega rebalansa. Kar je seveda skregano s zdravo pametjo, saj nikjer na svetu ustavna sodišča ne presojajo proračunskih števil. Toda za čuda – ali pa tudi ne – je ustavno sodišče Janševo zahtevo vzelo v obravnavo.

Sledila je druga salva, tokrat (spet) po »krivosodju«. Po precej zmedenih izjavah sodnika Radonjiča o sodobnih iluminatih, ki da »bestialno« pritiskajo na poštene sodnike, kako naj sodijo, so zahtevali izredno sejo odbora za pravosodje, na katerem so od vlade in policije terjali nič več in nič manj kot analizo sojenj kandidatu SDS na županskih volitvah Noviču in za povrh še sojenj v zadevah Patria, Kangler in Magajna! Odbor je po večurni razpravi tovrstne sklepe zavrnil, toda zaradi čudaštva v našem parlamentu – to ni edino – da se mora o nečem na zahtevo opozicije razpravljati tudi na izredni seji zbora, četudi je pred tem pristojni odbor zavrnil vse predlagane sklepe, so poslanci SDS (tudi) pred televizijskimi kamerami ponovili te razprave. Trajalo je več kot sedem ur. A to ni bila edina izredna seja v tednu dni. Na široko so namreč tudi na zahtevo SDS izredno razpravljali o anomalijah v plačnem sistemu v državni upravi, v katerem je tudi vse narobe. V tistem plačnem sistemu, ki so ga sami uvedli, ko so bili na oblasti.

Tretja salva cilja na obrambnega ministra Erjavca, zoper katerega so vložili interpelacijo. Sprožil jo je pravzaprav poslanec Mahnič – ob asistenci sindikata (?) vojakov – med drugim z obtožbo, da je Erjavca zlorabil vojaško obveščevalno službo za to, da je odstavil poveljnika sil slovenske vojske Škrbinca. In še kup drugih domnevnih grehov. A je šlo bolj za to, da sta prav Mahnič in Tonin zlorabila parlamentarno komisijo za nadzor tajnih služb, da bi očrnila Erjavca. Ne gre pozabiti, da v tej komisiji, ki je očitno spolzela iz rok predsednika Tonina, poleg Žana sedita še Janša in Černač (vsi SDS). V svoji vnemi je namreč Žan javnosti mimogrede izdal nekaj tajnih informacij vojaške obveščevalne službe, zato ga je ta naznanila policiji. A mladi Mahnič, ki po vulgarnosti počasi že prehiteva Jelinčiča, ne bi bil Žan, če ne bi javno okaral šefa te službe, češ da nima jajc, drugače bi zoper njega podal kazensko ovadbo. Tako se je tudi desničarska kampanja končala z gostilniško govornico: z jajci à la Žan.

A je šlo bolj za to, da sta prav Mahnič in Tonin zlorabila parlamentarno komisijo za nadzor tajnih služb, da bi očrnila Erjavca. Ne gre pozabiti, da v tej komisiji, ki je očitno spolzela iz rok predsednika Tonina, poleg Žana sedita še Janša in Černač (vsi SDS).

MEDGENERACIJSKI DIALOG

Mladi o Osvobodilni fronti slovenskega naroda

Namesto bratstva in enotnosti le še individualnost

Živimo v svetu, kjer je vsak sam. S tem zavračamo idejo, za katero so se borili ustanovitelji Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Zdi se mi, da namesto bratstva in enotnosti krepimo le še individualnost in željo po fiktivnem uspehu, ki naj bi nas pripeljal do resnične sreče. Pri tem se ne oziram na soljudi, pri tem pogosto pozabimo na osnovne človeške vrednote.

Pravzaprav se mi zdi, da v svojem pohlepu in sebičnosti postajamo prav živalski. Pozabili smo na vse, zaradi česar bi že lahko bili srečni: živimo v državi, kjer ne divja vojna, iz vsake pipe priteče pitna voda, govorimo svoj materni jezik, ki nam je bil skozi zgodovino že mnogokrat odvzet, ob priložnostih, kot je ta, pa lahko s ponosom dvignemo svojo zastavo in zapojemo svojo himno. Za trenutek si predstavljajte, da bi nam bilo vse to kar naenkrat odvzeto! Čez noč bi bil izbrisan velik del identitete dveh milijonov ljudi. Začeli bi nam spreminjati imena, ker bi zvenela preveč slovensko. Zažigali bi naše knjige, romane, pesniške zbirke, v katere so avtorji vložili leta in leta truda. Otroci bi začeli peti pesmi v tujem jeziku in kmalu bi se naš jezik skupaj z našo kulturo utopil v toku časa. Verjemite mi, da ne bi mogli stati križem rok, a le najpogumnejši bi se bojevali, četudi bi jim nasprotno ves svet.

To so storili tisti, ki se jih spominjamo 27. aprila vsako leto. Oni so odgovorni za to, da lahko danes pred vami govorim v slovenskem jeziku, jeziku moje mame, babice, prababice in pradedka, ki je bil prav tako eden izmed borcev za svobodo našega naroda. Ti borci se niso bojevali le zase in za svoje bližnje, ampak za vse nas, ki zdaj uživamo sadove njihovega trdega dela. Pozivam vas vse zbrane, da ne pozabite na vrednote, za katere se je bojevalo in padlo toliko ljudi: na svobodo, enotnost, bratstvo. Prav vsak izmed nas je odgovoren za to, da njihove ideje ne utonejo v pozabo. Počastimo njihov spomin z zavedanjem, da tudi današnji dan ni prišel samoumevno, ampak so si ga za nas izbojevali naši predniki. Hvala vam.

Ita Plotajs, 3. letnik, Gimnazija Poljane, Ljubljana

Pripis k Razmišljanju gimnazijke

Ej, pa je le mogoče in osupnemo. Mlad človek se zaveda zdajšnjega časa, ki je obseden z individualizacijo, nič več družba, skupnost, solidarnost, ampak samo egoizem, nič tovarštva, samo še hlastanje za lastnim uspehom, prestižno in sebično uveljavljanje – tako po kapitalistično. Namesto solidarnosti samo konkurenca, ki vpije »najsižbejši člen, marš ven«.

Toda med nami smo še vedno številni, ki negujemo vrednote uporniške, partizanske generacije, ki ni dovolila, da bi prostost ubili, in je z uporništvom pokazala, da je

bil naš upor v času druge svetovne vojne enkratna in izjemna solidarnostno naravnana sposobnost in zmožnost za preživetje. Smo narod s tisočletno vrednoto uporništvu, ki nas je ohranjalo, in to vrednoto negujemo še naprej. Kako lep, človeško topel in ganljiv prispevek nam sporoča o našem uporništvu mlada gimnazijka, in vidim, da nam je uspelo. Z vso močjo mlade duše se pred nami razgrinja spontanost, ki jo zmoro samo rosno mlad človek, ki lahko juriša celo na nebo.

Čestitam!

prof. dr. Cvetka Hedžet Tóth, Filozofska fakulteta

Srečanje slovenskih taboriščnic in taboriščnikov

Koordinacijski odbor žrtev vojne nasilja pri ZZB za vrednote NOB Slovenije, Združenje borcev za vrednote NOB Tržič in Občina Tržič vabijo na slovesnost v spomin na 74. obletnico osvoboditve koncentracijskega taborišča pod Ljubeljem, podružnice zloglasnega Mauthausna.

Spominska slovesnost bo v soboto, 8. junija 2019, ob 11. uri na območju nekdanjega taborišča. Slavnostni govornik bo Marjan Šarec, predsednik Vlade RS. V kulturnem programu bodo nastopili: Orkester Slovenske vojske, učenci Osnovne šole Križe in Glasbene šole Tržič.

Vabljeni

KOLUMNA

AKTUALNO

Martin Premk

Zgodovinska dejstva

Takoj po dnevu Osvobodilne fronte oziroma zdaj upora proti okupatorju v naslednjih mesecih začnejo slediti pomembne obletnice iz narodnoosvobodilnega boja. Ker je pri nas čas druge svetovne vojne še vedno hvaležna tema za politične zlorabe oziroma propagando, se ob vseh teh obletnicah in praznikih takoj začnejo potvarjanja in blatenja zgodovine. Resnično dogajanje v preteklosti oziroma preprosta zgodovinska resnica pri tem nima prav nobenega pomena.

Dogodki iz druge svetovne vojne se zlorablajo za današnje umetne delitve Slovencev na »leve« in »desne«, ki nimajo nikakršne povezave z drugo svetovno vojno. Prav zato hočejo zgodovinsko resnico na vsak način preobrniti ne glede na to, da so dejstva o drugi svetovni vojni jasna na samo za Slovenijo, temveč za ves svet. Med to vojno sta bila samo dva nasprotujoča si tabora: en tabor so bile »sile osi« oziroma »trojni pakt« nacistične Nemčije, fašistične Italije in imperialistične Japonske in še nekaj držav, ki so pristopile k »trojnemu paktu«. V drugem taboru so bili »zavezniki« oziroma »združeni narodi«. Zveza sovjetskih socialističnih republik, Velika Britanija, Združene države in Kitajska ter še več kot dvajset drugih držav, med njimi tudi Kraljevina Jugoslavija.

Na teheranski konferenci leta 1943 so »zavezniki« jugoslovanske partizane priznali za zavezniško vojsko, naslednje leto pa je Narodnoosvobodilno vojsko in partizanske odrede Jugoslavije pod poveljstvom maršala Josipa Broza Tita kot svojo vojsko priznala tudi Kraljevina Jugoslavija. Ob koncu vojne je partizanska vojska štela okoli pol milijona ljudi in je ob sodelovanju z zavezniki sama osvobodila svojo domovino. Del jugoslovanske partizanske vojske so bili tudi Narodnoosvobodilna vojska in Partizanski odredi Slovenije. Slovenski partizani so od tisoč ljudi na začetku vojne narasli na približno štirideset tisoč ljudi ob koncu vojne, za svobodo jih je padlo trideset tisoč. Ocenjuje se, da se je okoli sto tisoč Slovencev bojevalo v partizanskih vrstah. Druge zavezniške vojske kot partizanske med drugo svetovno vojno v Sloveniji ni bilo. Na strani »sil osi« je bila najprej ustanovljena »bela garda« oziroma Milizia volontaria anti-comunista – MVAC. Ustanovila jo je 2. italijanska armada s pomočjo domačih pomagačev, njen poveljnik je bil general Mario Roatta. Štela je približno 6000 ljudi in je delovala od julija 1942 do septembra 1943 na območju Ljubljanske nadškofije.

Po kapitulaciji Italije je na istem območju delovalo Slovensko domobranstvo – *Slovenische Landeswehr* oziroma »švabobranci«. Ustanovila ga je organizacija SS, poveljnik je bil esesovski general Erwin Roesener. Na vrhuncu je bilo pri domobrancih približno 13.000 ljudi. Nemški okupator je nato dovolil tudi Gorenjsko samozaščito oziroma »gorenjsko domobranstvo«. To je na zasedenem Gorenjskem delovalo pod neposrednim nadzorom gestapa. Poveljnik je bil esesovski podčastnik Erich Diechtl, vsega skupaj pa v njem ni bilo več kot dva tisoč ljudi. Nemci so tudi na Primorskem ustanovili Slovenski narodnostno varnostni zbor oziroma »primorsko domobranstvo«. Tudi to je delovalo v okviru SS, poveljnik pa je bil zloglasni esesovski general Odilo Globocnik, štelo pa je okoli dva tisoč ljudi. V Sloveniji so bili med drugo svetovno vojno tudi maloštevilni slovenski četniki v nekaj odredih. Ti so za poveljnika priznavali Dražo Mihailovića, ki so se mu leta 1944 odrekli tako zahodni zavezniki kot kraljeva jugoslovanska vlada. Njegovi srbski četniki pa so po osvoboditvi Srbije pribežali v Slovenijo, kjer so bili del esesovskih sil na Primorskem.

Preprosto povedano, samo partizani so se med drugo svetovno vojno bojevali proti okupatorju za svobodo svojega naroda, vsi drugi so se skupaj z okupatorjem bojevali proti lastnemu narodu. V okviru druge svetovne vojne zato ne moremo govoriti o kakšni državljanski vojni, čeprav so ta izraz za bratomorni spopad uporabljali tudi partizani, a s poudarkom, da so takšno vojno začeli izdajalci lastnega naroda v trenutku, ko so vzeli orožje iz rok okupatorja. V zgodovini bo vedno ostalo zapisano, da so bili partizani na pravi strani, domobranci pa na napačni, in bodo tam ne glede na vse laži tudi ostali. A zgodovina nas uči tudi, da samo upati, da bo resnica prevladala, ni bilo nikoli dovolj. Resnico je treba govoriti in večno nasprotovati lažem in zlu, ki so še vedno povsod okoli nas. To smo dolžni vsem, ki so se bojevali in žrtvovali za nas in našo svobodo.

Preprosto povedano, samo partizani so se med drugo svetovno vojno bojevali proti okupatorju za svobodo svojega naroda, vsi drugi so se skupaj z okupatorjem bojevali proti lastnemu narodu. V okviru druge svetovne vojne zato ne moremo govoriti o kakšni državljanski vojni.

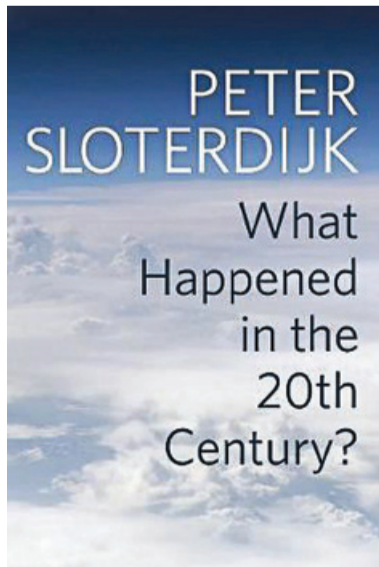
dr. Cvetka Hedžet Tóth

Ob izteku tisočletja se nismo znašli onkraj kapitalizma in boljševiskega komunizma, kar naj bi mnogi želeli; svet je zašel v turbokapitalizem oziroma kobličarski kapitalizem in možnosti za skorajšnji konec te tako zelo nepotrebne zgodovinske stranpoti praktično ni. Nauk o enakosti v družbi bodisi krščanskega ali povojno utopičnega levega zanosa se je izpel, ugotavlja znani nemški mislec Peter Sloterdijk (roj. 1947). Izpostavljeni smo zelo čudnemu konceptu napredka, po katerem moramo zaradi večje gospodarske učinkovitosti, poslovnosti in podobnega dopuščati ali celo spoštovati neenako razdeljevanje dobrin v družbi in celo vsak dan bolj naraščajočo družbeno neenakost.

Peter Sloterdijk, ki se samozavestno označuje, da je »špilferderberski egoman«, se ne boji posledic lastnega povedanega, govori pa med drugim tudi o tem, da je klavrnost socializma v vzhodni Evropi celo sam zmagoviti kapitalizem spravilo v zadrego. Zaveda se tudi, da takrat, ko gre za grozljivo nastajanje težkih in neobvladljivih socialnih vprašanj in siromašenje zelo velikega števila prebivalstva v deželah nekdanjega socializma, »leži na dlani, da povratek k napakam preteklosti ne bo prinesel njihovo rešitev«. Privatizacija je pripeljala do tega, da so se ločile politične in socialne pravice.

Klerofašistična nova demokracija

Živimo v času, ki je zaznamovan s tem, da sta se tudi teorija pravičnosti in teorija morale razšli, poudarja levičarsko usmerjeni nemški filozof in sociolog Jürgen Habermas (roj. 1929), učenec edinega nemškega filozofa partizana, ki se je boril skupaj z grškimi partizani (ELAS), to je Wolfgang Abendroth (1906–1985). Je možna trditev o presežni naravi pravičnosti tudi v zdajšnji dobi glede na utemeljeno Habermasovo ugotovitev? Presneto težko »v tej negativni liberalni klerofašistični novi demokraciji in ob prebujanju nacifašizma«, kot ugotavlja naš legendarni partizanski komandant Franc Sever - Franta (roj. 1923). Kako doživljajo ljudje

kapitalizem v svoji notranjosti? Na zanimiv način Peter Sloterdijk v delu Srd in čas (slov. prevod 2009) skuša psihološko politično pojasni-

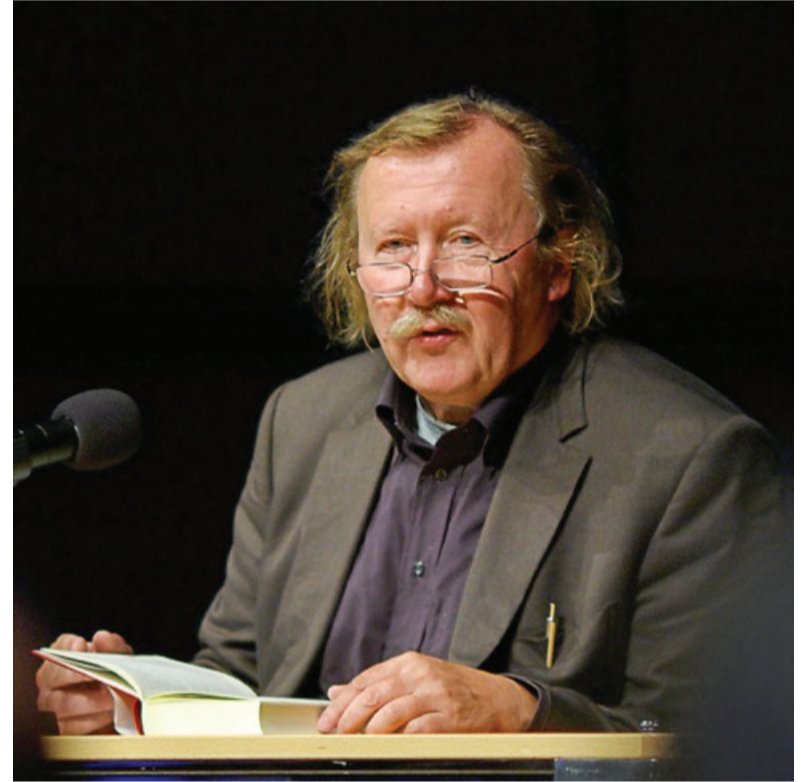
Ponos in srčnost proti posedovalnemu, pohlepному nagonu

Ne solidarnost, ampak tole

ti, kakšno novo odzivanje se poraja v ljudeh z vračanjem kapitalizma. Po njegovem gre za krepitev posedovalnega nagona, za lastninjenje, kar vse označuje kot avanturo postkomunistične duše. Sistem dinamike pohlepa po lastnini gre »v korist erotiziranja brez meja«, grabiti, dobiti, prevzeti, imeti, uživati. Ljudi se je lotila denarna mrzlica, obsedeni z retoriko demokracije in neskončnih obljub tržnega gospo-

dstojanstvo in čast, njegovo nejevoljo in njegove bojno-maščevalne energije«.

Pri tem zelo natančno razloži pomen izraza *thymós*, ki ga slovenimo kot srčnost, in ta je vir naše potrebe po ponosu, pogumu in dostojanstvu – značilnost proletarskih revolucij –, pri posamezniku pa pomeni tako vir omike in etike kot tudi zelo ustvarjalno in dejavno življenjsko načelo. Antika je lep primer take timotike,

Filozof Peter Sloterdijk (Foto: Wikipedia)

darstva ljudje začnejo investirati, najemati posojila za naložbe, ki naj bi se bogato obrestovale po pravilu čim manj vložiti in čim več iztržiti.

Kam naj se obrnemo pred takšno zasvojenostjo, ki jo določa tržna ekonomija? Sloterdijk v Srd in času v tej smeri razmišlja z Nietzschejevo pomočjo. Georges Bataille je bil po Sloterdijku eden tistih avtorjev, ki so iz Nietzschejevih psiholoških intuicij začeli izvajati »ekonomske posledice. Dojel je, da

Denar kot gospodar sveta si vse podreja, celo zaslužuje. Toda ne pozabimo, da ni denar nič drugega kot medčloveški odnosi, ki so jih ljudje sami ustvarili na podlagi menjave dobrin.

je Nietzschejev moralni impulz v končni posledici meril na drugačno gospodarstvo.« Kakšno torej?

Po Sloterdijku posedovalni nagon, tj. egoizem, ni edino, kar izhaja iz človekove notranjosti, duše. Če sledimo Platonovi razčlembi duše, je ta trodelna, in sicer najprej iz zgornjega, razumskega dela (*logistikón*), ki je podlaga mišljenja, drugi del duše je volitivni, tj. hotenje (*thymoeidés*), pogum, volja, in tretji, najnižji, pomeni čutenje (*epithymetikón*), nagon, instinkte, poželjivost. Po Platonu se z eno sposobnostjo »učimo, z drugo se razvnamo in s tretjo zadovoljujemo svoje gone (po hrani, razmnoževanju in drugem podobnem)«. Hrabrostni, hotenjski del duše, človekova timotika, pomeni človekov ponos, pogum, srčnost, voljo po uveljavljanju, celo, kot poudarja Sloterdijk, »zahtevo po pravičnosti, njegov občutek za

ki jo Sloterdijk prenaša na sodobno ekonomijo in je nikakor ne pušča samo v mejah morale. Tako se sprašuje: »A kako naj bi bilo predstavljivo gospodarsko življenje, ki ne bi gradilo na erotičnih impulzih, torej na poželenju, grabežljivosti, želji po posedovanju, nagonu po (p)osvojitvi, temveč na timotičnih impulzih, kot sta želji po priznanju in samospoštovanju? Kako bi si bilo mogoče predstavljati uvajanje ponosa v kapitalistično gospodarstvo, ki se v prvi

vrsti javno vendarle izreka za primat stremljenja po dobičku, se pravi pohlepa, neimenitnega motiva, ki ga tudi njegovi branilci opravičujejo z napotkom, da je podjetniški realist sam zaradi vulgarnosti realnega obsojen na neimenitnost.« Torej imamo zelo neimenitno ekonomijo.

Postkomunistične razmere

Postkomunistične razmere pomenijo izrazit obrat in odvrnitev od timotike (ponos) v prid in korist brezmejnega erotiziranja (posedovalni, grabežljivi nagon). Gre za brutalno konverzijo »iz sistemov dinamike srda in ponosa v sisteme dinamike pohlepa«, to pa je psihopolitična podoba sedanjega sveta v deželah večerajšnjega socializma. Denar kot gospodar sveta si vse podreja, celo zaslužuje. Toda ne pozabimo, da ni denar nič drugega kot medčlo-

ranca

veški odnosi, ki so jih ljudje sami ustvarili na podlagi menjave dobrin. Medčloveškost, spremenjena v denar, se je ljudem odtujila, iz nje je nastala sila nad njimi, stvar, ki si nas še vedno podreja. Na področju humanistike to, kar ustvarimo ljudje in kar se sčasoma odtegne našemu nadzoru, imenujemo alienacija, odtujitev oziroma reifikacija. Ta posega v vse pore našega bivanja.

Celo v svetovnih razmerah nas globalizacijski procesi soočajo z dvema medsebojno popolnoma neuravnoveženima kompleksoma: na eni strani je »prekomerno erotiziran, od pohlepa opustošeni Zahod, na drugi stani prekomerno thymotiziran, od užaljenosti opustošen Bližnji in Srednji vzhod. Brez ponovnega uravnoveženja je na obeh straneh programirano globalno samouni-

Ne solidarnost, ampak toleranca naj bi bila parola časa, v katerem zdaj živimo, le da z očitno premočjo ekonomije nad politiko vidimo, da se zakoni ekonomije nikdar ne obnašajo tolerantno.

čenje.« Samo obrobno vprašanje: so zdajšnja nemirna in prevratna dogajanja v teh deželah, ko na televizijskih zaslonih vidimo množično umiranje ljudi, določeno sporočilo Zahodu? In kako se soočati s terorizmom celo znotraj Evrope same?

Ne solidarnost, ampak toleranca naj bi bila parola časa, v katerem zdaj živimo, le da z očitno premočjo ekonomije nad politiko vidimo, da se zakoni ekonomije nikdar ne obnašajo tolerantno. To je represivna toleranca, in kar se je v sodobnem svetu razglasilo in prakticiralo kot toleranca, v zelo mnogih, sila prefinjenih oblikah vzdržuje zatiranje. Zakaj? Še vedno je nad vsem ekonomija s svojimi zakonitostmi, monopolna in oligopolna koncentracija kapitala, kobiličarski kapitalizem, in zakoni ekonomije grede po svoje, mimo in netolerantno. Kobilice so požrešne, kamor pridejo, vse opustošijo in nato krenejo pustošiti naprej. Z odločnimi političnimi ukrepi se je treba odreči temu: lastninjenje – siromašenje – brezposelnost – izguba nacionalne suverenosti. Politika mora blažiti kapitalistične reze.

Toleranca naj bi bila simbol svobodne družbe, toda dar oblastnikov nikdar ne bo. Zato bodo ti, ki so se pripravljene potegovati za svobodo in pravice tudi tistih z obrobja – zatiranih, siromašnih in brezposelnih –, praviloma vedno netolerantni, kajti nikakor ne tolerirajo zatiranja, ker ga ne morejo. Političnih pravic in potrebe po svobodi in varnosti ni onkraj uresničljivih, udejanjenih socialnih potreb, in to za vsakega človeka! To nam sporočajo tudi francoski rumeni jopiči s svojimi protesti, kajti siromaštvo narašča tudi na zahodu, v državah, ki v svetu veljajo za najbolj razvite.

OBLETNICA

Ob mestnem prazniku podelili najvišja priznanja Ljubljane

Ivanka Mežan častna občanka, Franc Sever - Franta častni občan

9. maj, praznik Ljubljane, smo zaznamovali s slavnostno sejo Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana, na kateri je župan Zoran Janković podelil najvišja priznanja mesta.

Naziv častna meščanka Ljubljane je prejela legendarna dramska, filmska, televizijska in radijska umetnica **Ivanka Mežan**, naziv častni meščan Ljubljane pa veliki borec, tovariš in uspešni gospodarstvenik **Franc Sever - Franta**.

Gledališko in filmsko igralko Ivanko Mežan so zaradi iskrene predanosti igralskemu poklicu in pristne človeške topline za svojo vzele vse generacije. Na oder je pri rosnih 17 letih prvič stopila v okviru partizanskega gledališča in letos zaznamuje 75-letnico umetniškega ustvarjanja. Po osvoboditvi se je pridružila ansamblu ljubljanske Drame, kjer je do leta 1979 nanizala več kot 100 različnih vlog slovenskih in tujih avtorjev. Bogat je tudi njen filmski, televizijski in radijski opus. Znanje je potrpežljivo prenašala na mlajše generacije, za svoje delo pa je prejela tudi vrsto priznanj, nagrad bert in vesna ter Borštnikov prstan za življenjsko delo.

Mesto Ljubljana jo z nazivom častne meščanke nagraduje za pionirsko delo v dramski umetnosti v času druge svetovne vojne, za neprecenljiv prispevek slovenskemu narodu in jeziku ter za umetniško zapuščino, ki je zaznamovala slovenski gledališki in filmski svet zadnjega tri četrt stoletja.

Znameniti partizanski poveljnik, mož s pokončno držo, je pred kratkim dopolnil častitljivih 96 let, ven-

dar je spomin na leto 1941, ko se je pridružil partizanskim vrstam, še vedno živ. Pri komaj 18 letih so mu bile zaupane najodgovornejše funkcije v posameznih bojnih enotah po vsej državi. Bitko svojega življenja je bil marca leta 1945 na Menini planini, kjer je iz obroča 12.000-glave zloglasne nemške divizije požrtvovalno rešil 500 borcev

13 let ter ga vizionarsko dvignil na sodobno, mednarodno raven.

Danes se v pričakovanju filma, posnetega po njegovi knjigi Past na Menini planini, spominjamo poguma, iznajdljivosti in tovarištva, s katerim se je izkazal še ne 22-letni poveljnik.

Klen domoljub, še vedno dejaven v borčevskih organizacijah, mla-

za leto 2019 so prejeli mag. Zdenka Barbara Ban Fischinger, Društvo SMC Rakovnik, Ginekološka klinika UKC Ljubljana, Marjan Jernej Virant in prof. dr. Eda Vrtačnik Bokal, plakete glavnega mesta Ljubljana za leto 2019 pa Društvo general Maister Ljubljana, Stanislava Marija Ferencak Marin, prof. dr. Tamara Lah Turnšek, Policij-

Šlandrove in Zidanškove brigade. Po osvoboditvi je najprej služboval kot vojaški pilot, pozneje je bil direktor Letališča Ljubljana - Pulj in zatem letališča Brnik, ki ga je vodil

dim generacijam polaga na srce, da je treba svojo domovino spoštovati, usodo naroda pa v odločilnih trenutkih vzeti v svoje roke. Nagrade glavnega mesta Ljubljana

ska uprava Ljubljana, Anja Rupel, Zavod NORA, center sodobnih zasvojenosti in Zdravstveni dom Ljubljana.

S. B., foto: Nik Rovar

ZLOČINI OKUPATORJEV

Padli borci Sočanovega bataljona

Nemci presenetili utrujene partizane

Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Hruševje je v sodelovanju z Združenjem borcev za vrednote NOB Postojna in Občino Postojna tudi letos pri spomeniku v Sajevčah pripravila spominsko slovesnost v počastitev padlih borcev Sočanovega bataljona.

Slovesnosti so prisostvovali predstavniki vseh KO ZB za vrednote NOB na Pivškem in tudi širše po Sloveniji, številni pohodniki, predstavniki okoliških kulturnih društev in člani društva TIGR. Tradicionalno slovesnost so polepšali številni praporščaki in častna straža garde Slovenske vojske. V veliko pomoč pri pripravi prireditve so bili Krajevna skupnost Hruševje, PGD Hruševje, Motoristični klub Springer Riders, podjetje Postojnska jama in Turistična kmetija Dolencevi iz Sajevč.

Na spominski slovesnosti sta udeležence pozdravila podpredsednik KO ZB za vrednote NOB Hruševje, Zoran Trošt, in podžupan občine Postojna Andrej Berginc.

Slavnostni govornik Jerko Čehovin, predsednik Združenja borcev za vrednote NOB Postojna, je poudaril pomen partizanskih vrednot in predan boj za svobodo in mir, ki nas

mora združevati zlasti v današnjem času, ko se spet ukvarjamo z novimi oblikami fašizma po Evropi.

Ob tej priložnosti so za dolgoletno požrtvovalno delo pri ohranjanju vrednot podelili dve srebrni plaketi Zveze ZB za vrednote NOB Slovenije, in sicer Jožetu Curku in Branki Černigoj, medtem ko je priznanje KO ZB za vrednote NOB Hruševje prejela Ivanka Dolenc.

V kulturnem programu so sodelovali glasbena skupina Amaterji iz Rakulika, učenec podružnične OŠ Miroslava Vilharja v Hruševju, ljudska pesnica Ana Horvat in Partizanski pevski zbor Pinko Tomažič, ki je vse udeležence prireditve na zelo hladen aprilski dan dobrega ogrel z močno energijo svojih pesmi. V veliko pomoč pri sami organizaciji prireditve so bili Krajevna skupnost Hruševje, PGD Hruševje, Motoristični klub Springer Riders, podjetje Postojnska jama in Turistična kmetija Dolencevi iz Sajevč.

Partizanska epopeja Sočanovega bataljona se je začela 24. januarja 1945 ob 18. uri, ko je kolona 105 borcev Vojske državne varnosti, formirana v IX. korpusu, krenila na dolgo in naporno pot z Banjske planote čez vipavsko in kraško hri-

bovje ter notranjske gozdove do načrtovanega cilja, Lokve pri Črnomlju. Tam se je takrat zadrževalo poveljstvo Narodne obrambe. Fantje v starosti od 17 do 27 let so bili tja poslani za izpolnitev 1. brigade nove slovenske divizije Narodne obrambe Jugoslavije, ker na Dolenjskem niso našli dovolj borcev za to posebno enoto. Po 120 kilometrih pohoda in izredno težkih vremenskih razmerah, od močnega deževja do ledene burje in globokega snega, so po šestih dneh ob sedmi uri zjutraj prispeli v partizansko vas Sajevče. Ko so se dobro razkropili po hišah, da bi se odpočili in najedli, je nič hudega sluteče bor-

ce napadla močna nemška enota iz Razdrtega, ki je prišla po sledih v snegu in zatem obkolila vas. Padlo je sedem borcev, prvi med njimi je izgubil življenje štiriindvajsetletni komandant Ivan Klobučar - Sočan. Zasnežena dvorišča v vasi so bila oblita s krvjo številnih ranjencev. V globoki spoštljivosti so nato domačini pokopali padle borce, za ranjence pa so poskrbele domačinke in dr. Franc Ambrožič, partizanski zdravnik. Preživeli borci so nato nadaljevali pot v Belo krajino.

Ana Horvat, KO ZB za vrednote NOB Hruševje

muzej
VELENJE

03-898-26-30
info@muzej-velenje.si
www.muzej-velenje.si

V SLIKI IN BESEDI

Moravče:

23. aprila 1945 se je v gozdu nad Češnjicami (Moravče) zgodil hud zločin: zverinsko so bili ubiti štiri partizani, od tega trije domačini. Vsakoletna spominska slovesnost ob spomeniku tem žrtvam se ujema z državnim praznikom, dnevom upora.

Letošnje praznovanje je Združenje borcev za vrednote NOB Moravče pripravilo 26. aprila. Slavnostna govornica je bila evropska poslanka **Tanja Fajon**. Med drugim je poudarila, da moramo biti za ta upor, za vse bitke, ki so najiskrejši izraz domoljubja, hvaležni vsem pogumnim borcem in borkam, ki so se posamezno in kot skupnost uprli ponemčevanju, fašizmu in drugim oblikam poniževanja slovenskega naroda in tako pripomogli, da imamo

danes svojo identiteto, da je naš narod viden in naš jezik slišan po vsej Evropi. Predsednik Združenja borcev Moravče **Martin Rebolj** se je v svojem pozdravnem govoru zavzel, da se zgodovina boja za svobodno domovino, jezik in kulturo ne sme pozabiti. Rekel je tudi: »Zato naše združenje danes pomeni spoštovanje vrednot narodnoosvobodilnega boja, zato skrbimo za pomnike, se ob njih zbiramo, zato zapojemo partizansko pesem, zato so povabljeni med nas mladi, otroci.«

V programu je s slovensko himno in partizanskimi pesmimi sodeloval Peški oktet. Gotovo pa so nežni glasovi otrok v pesmi in besedi spomnili na kruti čas vojne, ki tudi mladim ni prizanašal. »Edino hlapič cvilijo ponižno kakor psi in lajajo, da nas je malo ...« je Kajuhovo in druge partizanske pesmi ob spremljavi kitare pela igralka in pevka Jerica Mrzel. K spomeniku so predsednik ZB Moravče **Martin Rebolj** in podpredsednik **Darko Grošelj** ter svetnica **Brigita Barlič** položili venec. Ob tej priložnosti je bilo podeljeno posthumno priznanje **Jožetu Kvedru** za dolgoletno neutrudno delo za Združenje borcev. Prevezel ga je sin **Mitja**.

Besedilo in foto: **Vojka Rebolj**, tajnica ZB Moravče

Žeje pri Sveti Trojici:

Osrednja občinska prireditve ob 27. aprilu, dnevu upora proti okupatorju, v organizaciji občine Domžale in Združenja borcev za vrednote NOB občine Domžale vsako leto poteka v Domu krajanov v Žejah pri Sveti Trojici.

Tako kot vsako leto na prireditvi niso manjkali praporščaki krajevnih organizacij ZB za vrednote NOB iz Domžal in okoliških občin, praporščaki Združenja veteranov vojne za Slovenijo in enota častne straže Zveze slovenskih častnikov Domžale. Letošnji slavnostni govornik je bil **Milan Gorjanc**, član predsedstva ZB za vrednote NOB Slovenije. Prireditve so se udeležili tudi nekateri občinski svetniki in častni občani. V kulturnem programu, ki ga je povezovala **Draga Jeretina Anžin**, so sodelovali **Godba Domžale** pod vodstvom dirigenta **Damjana Tomažina**, učenci Osnovne šole Dob, Kvartet Krt, recitatorji **Zlatka Levstek** in **Janja Jerman** ter harmonikarji.

Na začetku je vse navzoče pozdravila predsednica ZB za vrednote NOB občine Domžale **Marija Majhenič**. Poudarila je pomen praznovanja dneva upora proti okupatorju in da so se na prireditvi zbrali z namenom, da se poklonijo aktivistom Osvobodilne fronte, ki so vedeli, kaj je treba storiti za varovanje slovenskega jezika in svobodne Slovenije.

Slavnostni govornik **Milan Gorjanc**, član predsedstva ZB za vrednote NOB Slovenije, je spomnil na vse upore proti krivicam v vsej slovenski zgodovini. Po njegovih besedah pa 27. april 1941 ni bil samo začetek upora proti krivicam in boj za staro pravdo, ampak je bil to tudi poziv za boj za nacionalno svobodo, narodovo samostojnost in zedinjeno Slovenijo: »Bistvo Osvobodilne fronte je bilo v svobodi in ne zgolj v uporu. Zato vam s ponosom in iskreno čestitam ob prazniku svobode, ki je bila takrat še daleč in posuta s številnimi žrtvami. Naši predniki niso samo slutili, ampak so imeli vizijo svobode.«

V nadaljevanju je dejal, da so se Slovenci takrat uprli štirim zavojevalcem, komaj tri tedne po napadu na državo in deset dni po sramotni kapitulaciji kraljeve vojske. Slovenci naj bi izginili z obličja planeta, bili razseljeni in pregnani, zaprti in pobiti, potujčeni brez svojega maternega jezika. Takšna usoda ni bila namenjena nobenemu narodu v tedanji Evropi.

V nadaljevanju se je slavnostni govornik dotaknil današnjega časa in nekaterih politikov sosednjih držav, ki z različnimi izjavami in dejanji kažejo različne želje po našem ozemlju. Vse to pa spremlja molk slovenskih politikov. »Nekateri bi radi obrnili kolo zgodovine. Milo rečeno, niso pri pravi. Nekateri bi radi ustanovili novo osvobodilno fronto. Ne potrebujemo je. Potrebujemo samo poštene voditelje, ki znajo občasno zategniti vajeti, upočasniti divja-joče privatizerje in kakšnemu tujcu prav po furmansko zabrusiti, da smo na Slovenskem še vedno mi gospodar,« je poudaril **Gorjanc**.

Besedilo: **Miha Ulčar**, foto: **Miro Pivar**

NADALJEVANJE NA NASLEDNJI STRANI

AKTUALNO

Razširjena seja predsedstva ZB NOB Slovenije

Najvišji priznanji prejela Viktorija Potočnik in dr. Tit Turnšek

Janez Alič

Ob državnem prazniku, dnevu upora proti okupatorju, je ZB NOB Slovenije 25. aprila pripravila razširjeno sejo predsedstva s kulturnim programom. Udeležili so se je člani predsedstva, sveta ZB in drugih delovnih teles ter predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij. Ob tej priložnosti so posameznikom in organizacijam podelili priznanja.

Slavnostni govornik na prireditvi je bil **dr. Damijan Guštin**, direktor Inštituta za novejšo zgodovino. V svojem nagovoru je orisal nastanek Osvobodilne fronte in partizan-

boleče, tudi nevarno za družbo v Evropi, kar pomeni, da bodo morali tudi borci nekdanjega protifašizma in odporništva premisliti o svojih izhodiščih, na katerih prenašajo vrednote in tradicije.

Najvišji priznanji, listino ZB, sta prejela **Viktorija Potočnik** za osebni prispevek in izjemne uspehe pri dolgoletnem vodenju Ustanove Franca Rozmana - Staneta in **dr. Tit Turnšek**, predsednik ZB NOB Slovenije, za osebni prispevek pri ohranjanju zgodovinske resnice o NOB in za dolgoletno ustvarjalno vodstveno delo v ZB NOB Slovenije.

Viktorija Potočnik je ustanovo vodila predano, uspešno in s svojim

združenja NOB Komen, Janez Kraškovic iz Združenja Ljubljana Vič - Rudnik, Erika Krznarič iz Združenja Dovje - Mojstrana, Mirko Mirtič iz Združenja Ljubljana, Stane Stojnič iz Združenja Ljubljana in Danilo Škorja iz Združenja Ljubljana Šiška. Za ohranjanje vrednot NOB, domoljubnih in uporniških pesmi in tradicij našega naroda, za kulturno in umetniško sodelovanje učencev in pedagogov na prireditvah borčevske organizacije in za prenašanje pridobljenih vrednot v času NOB na mlajše rodove je zlato plaketo prejela Glasbena šola Ljubljana Moste - Polje. Za uspešno utrjevanje zgodovinske resnice, do-

Najvišje priznanje ZB je dr. Titu Turnšku predal **Marijan Križman**, podpredsednik ZB NOB Slovenije. (Foto: Iztok Pipan)

Viktorija Potočnik je priznanje prejela iz rok predsednika ZB NOB Slovenije **dr. Tita Turnška**. (Foto: Iztok Pipan)

ske vojske, govoril je o odporništvu in osvobodilnem boju ter se dotaknil tudi 80. obletnice začetka druge svetovne vojne.

»Ni bil popoldanski sestanek v Vidmarjevi vili le stek vsega tistega, kar je raslo med slovenskimi ljudmi od začetka vojne v Evropi poldruge leto prej? Vsak od vas, spoštovani člani, ki ste še doživeli ta čas, bili njegovi aktivni udeleženci, nosi svojo zgodbo o motivih in razlogih za uporniško dejanje. Ne da bi se analitično razpiral, nič ne grešim, če rečem, da je bila ta zgodba za vsakogar različna in nikakor ne odvisna zgolj od tega, ali je kdo pripadal komunistom, katoličanom, liberalcem, bil član društva kmečkih fantov in deklet, član Sokola, nacionalist, domoljub, Slovenec. Bil je vsak najprej človek in kot tak se je odločil za uporno dejanje proti okupatorjem, za podporo, sodelovanje, delovanje, bolj pasivno ali bolj aktivno,« je med drugim dejal

socialnim čutom je poskrbela za rešitev žal številnih prošelj za socialno pomoč. S svojim odnosom do dediščine NOB in poslanstva Ustanove Franca Rozmana Stane je delovala tudi na področju krepitve domoljubja, solidarnosti, pridobivanja znanja ter ohranjanja zgodovinskega spomina, tradicij in vrednot uporništva in NOB.

Dr. Tit Turnšek je s svojim delom v neprijaznih družbenih razmerah odločno pripomogel, da je ZB NOB Slovenije ostala enotna in uspešno opravlja svoje poslanstvo v razmerju tako do združenj kot do organov oblasti. Pomembno je soblikoval podobo in avtentičnost ZB NOB v Sloveniji – predvsem v smeri, kako v sedanjih razmerah vrednote NOB uresničevati v dobro državljanov Slovenije.

Zlate plakete – priznanje za predano, aktivno in zelo uspešno utrjevanje zgodovinske resnice, vrednot in dosežkov NOB slovenskega naro-

sežkov NOB slovenskega naroda, spoštovanje žrtev in ohranjanje kulturne dediščine NOB, za pozitiven odnos vodstva šole in mentorjev do ohranjanja spomina na dogodke NOB, za sodelovanje učencev šole na kulturnih in spominskih prireditvah borčevske organizacije in za prenašanje pridobljenih vrednot v času NOB na mlajše rodove pa je zlato plaketo prejela tudi Osnovna šola Preserje.

Na slovesni seji so podelili tudi zlate plakete najboljšim krajevnim organizacijam Zveze borcev, in sicer za uspešno promocijo vrednot, dogodkov in osebnosti narodnoosvobodilnega boja, za ugledno uresničevanje vloge ZB v svojem okolju in združenju, za ohranjanje števila članov organizacije s sprejemom novih, zlasti mladih članov ter za skrb za vzdrževanje in urejenost spomenikov in spominskih znamenj na svojem območju. Prejeli so jih:

Udeleženci slovesne seje razširjenega predsedstva ZB NOB Slovenije

dr. Guštin in se ob koncu dotaknil trenutnih razmer v družbi. Opozoril je, da se prvič po vojaški zmagi nad državami s fašistično in nacistično ureditvijo zdaj odpira vprašanje, ali so tedaj vzpostavljene vrednote res še aktualne, ali so globalna zavezništva v odnosu do ideološke podstatosti še delujoča. To je lahko

da, spoštovanje žrtev in ohranjanje kulturne dediščine NOB ter vključevanje mladih rodov v uresničevanje programskih nalog Zveze – pa so prejeli: **Dragica Jožica Fister** iz Združenja Ljubljana Moste - Polje, **Bojanka Genorio**, direktorica Doma starejših občanov Fužine, **Damjan Grmek**, predsednik Občinskega

Barje, **Dutovlje**, **Kisovec - Loke**, **Podkraj - Kavče**, **Podraga**, **Polje - Bohinj** in **Smolnik - Fala**.

V kulturnem programu sta nastopila pevka **Maša Tiselj** in harmonikar **Jernej Hostnik**, scenarij sta pripravila **Iztok Pipan** (TV Medvode) in **Anica Horvat**, ki je prireditev tudi vodila.

ZLOČINI OKUPATORJEV

4. junija 1942 prvi požig vasi

Krvoločno maščevanje fašistov

Vitomir Dekleva

Dogodki iz 4. junija 1942, ki jim je posvečen praznik občine Ilirska Bistrica, nas spominjajo na začetek in povečevanje fašističnega terorja na območju naše občine in v okolici. Ti dogodki so dokazovali, da je vojaška prevlada italijanskih fašističnih oblasti tudi v zaledju lastne države, to je na okupiranem Primorskem, močno omajana. Italija je v zavezništvu z nacistično Nemčijo začela drugo svetovno vojno. Začetni bliskoviti vojni uspehi so začeli usihati, kar je med italijanskimi fašisti povzročalo vse bolj živčno in kruto razpoloženje, tudi v zaledju lastne države.

Uporništvu tigrovcev se je pretilo v oborožen partizanski upor, ki je bil v našem okolju vse bolj silovit. Brkinska četa partizanov je takrat že štela 30 mož. Vodil jo je poznejši narodni heroj Karlo Maslo iz Ostržnega Brda. Z vojaškega dopusta se ni vrnil v italijansko vojsko, temveč je dezertiral in se pridružil partizanskim akcijam proti okupatorju.

Partizani razorožili posadko

Italijani so iz strahu pred uporniki (ribelli) po vaseh razmestili številne policijske in vojaške postojanke. Tako so ščitili prometnice in nadzorovali gibanje na podeželju, s čimer so preprečevali prehajanje partizanov iz varnih snežniških gozdov v vasi in stike z zaupniki. 18. maja se je skupina partizanov iz omenjene čete pod vodstvom Karla Masla podala v dolino. Spotoma so pridobili podatke o italijanski posadki v Mali Bukovici, nastanjeni v Grkovi hiši ob železniški progi. Posadko so opazovali pri jutranji telovadbi in dviganju zastave. Presenečene vojsake so

Partizanska borca Karlo Maslo - Drago in Darko Koren

je partizanom preprečevala varen prehod s piviške strani v Brkine. Na poziv partizanov, naj se mirno predajo, pa je posadka odgovorila s strelji. Spopad se je zanj slabo končal: ubiti so bili trije vojaki, en je bil ranjen in dva sta se predala.

Ta poraz je v fašistih sprostil dolgo zadrževan bes. Strahotno krvoločna in maščevalna pobesnelost, kakršni na Primorskem do razpada

na iz Smrij, očeta treh otrok. Oba so še pijani od krvi in alkoholiziranega zmagoslavja zgodaj zjutraj v Ilirski Bistrici obesili na »placu« na kostanj. V svarilo živim sta visela tri dni. O tem še danes priča spominsko obeležje na kraju zločina. Ob tej priliki so fašisti obračunali tudi z Grkovo družino iz Male Bukovice. Likvidirali so Grkovega Franca in Jožeta ter njunega prijatelja, natakarka z Reke, zaposlenega v gostilni Boscheti, ki je bil najemnik prostorov nekdanjega hotela Aleksandra Tomšiča. Grkova mati je tako izgubila štiri sinove od šestih, z najmlajšim pa je morala skozi zapore v taborišče Pianella pri Piacenzi.

Tisti dan 4. junija je bila lepa sončna nedelja. Praznovalo se je sv. Rešnje telo s procesijo, ki se je po maši vila skozi nekaj ulic mesta. Tudi tokrat sem se izognil maši in smo se mulci raje podili po bližnjem hribu nad Tomšičevo fabriko. Kmalu smo opazili grozečo zaveso dima, ki je nakazovala velik požar pod robom šembijskega grebena proti Ratečevemu Brdu. Že pri kosilu so starši izvedeli, da se godita nasilje in požig vasi v okolici Ilirske Bistrice. V pozni popoldanski uri se je fašistična drhal že zgrnila v Ilirsko Bistrico na »plac« pred brivnico Cuber - Kristan. Ker smo stanovali v bližini, smo se otroci v vsakem času in vremenu srečevali in zbirali na tem mestu. Tako sem od blizu opazoval že pijane fašiste z vseh vetrov, ki so proslavljali »veliko zmagu«. Večina je bila še razgreta od požigov, z razpetimi črnimi srajcami, črnimi kapami ali s kapami z visečimi cofi. Med njimi sem opazil le enega domačina v skvadristični uniformi. Imenovali smo ga Pepin. Čez nekaj dni ga je pobrala noč. Nikoli več ga nismo srečali in nihče ga ni pogrešal.

Domačina obesili na »placu«

Drugi dan so iz zaporov prignali mladoletnega Jožeta Čeligoja iz Topolca in kmeta Jakoba Pecma-

Preživel, ker je bil mladoleten

Pred petimi leti sem od domačina iz Ratečevega Brda, ki je preživel opisani pogrom fašistov, izvedel, da je oficir, ki je vodil vojaški strelski vod, pred izvršitvijo ukaza o usmrtni talcev vendarle vprašal, ali je kdo mladoleten med moškimi v vrsti za odstrel. Ta fant se je takrat prijavil kot mladoleten in oficir ga je izločil. Morda je Italijana v zadnjem trenutku zapekla človeška vest, da je rešil le eno življenje od mnogih pogubljenih. Povedal je še, da je bil še vsaj eden mladoleten v vrsti, vendar se iz strahu pred ponovnim mučenjem ni javil.

obkolili v trenutku, ko je major v spremstvu poročnika in narednika opravljal pregled vojakov. Partizani so posadko razorožili, pobrali orožje, strelivo in nekaj opreme, vse uje te slegli skoraj do golega in jih boste nagali v Ilirsko Bistrico.

To je predvsem fašistično vodstvo do reških vrhov močno osramotilo in ga besno poglano v pospešeno čiščenje podeželja (rastrellamento), ki se je že prej začelo. Fašisti so najprej zaprli Grkovo mater in njene tri sinove iz Male Bukovice. Obkolili so vasi Spodnja in Gornja Bistnja, Ratečevo Brdo in Kilovče ter zajeli 19 moških, starih od 16 do 70 let, jih gnali po vaseh, fotografirali in prikazovali kot ujete partizane in jih nato v Neverkah zaprli kot talce. Tiste dni so karabinjerji ubili Alojza Gašpersiča, češ da je bil podpornik partizanov.

Skupina 14 borcev Brkinske čete se je zgodaj zjutraj 4. junija odpravila proti Merečam. Namenili so se razorožiti posadko, ki je varovala železniški most na progi iz Pivke proti Ilirski Bistrici. Posadka

V SLIKI IN BESEDI

Košuta:

Občinska organizacija borcev za vrednote NOB Preddvor je 6. aprila pripravila 13. spomladanski pohod do bolnice Košuta. Udeležilo se ga je kar 60 pohodnikov. Med stalnimi udeleženci je treba omeniti učence, starše in učiteljice Osnovne šole Matije Valjavca Preddvor, ki s svojo prisotnostjo dokazujejo, da moramo že mladim generacijam pripovedovati o svoji zgodovini.

Zbrane je na cilju pozdravil Franc Ekar, predsednik občinske organizacije borcev za vrednote NOB Preddvor. Poudaril je, da zgodovine ne moremo spreminjati, moramo pa se je spomniti in ohranjati s podobnimi dejavnostmi, na sedanost in prihodnost pa lahko vplivamo tako, da zaznamujemo podobne zgodovinske dogodke in spomenike.

V kulturnem programu je Polona Hribar je recitala pesem Tone Pavčka Vsak človek, Petra Lombar Premru pa je prebrala kratek sestavek o življenju in minljivosti. Milan, oskrbnik bolnice Košuta, ki je umeščena v zatrep doline Belica pod Kališčem (1034 m), nam je iz starega zbornika iz leta 1978 prebral, kako je bolnica nastala in kako je potekal prvi dan - 15. marec 1944. Prisotni člani Pevskega zbora Kokrškega odreda so nas navdušili s partizansko pesmijo ob grobišču pod Kališko skalo, ki smo ga obiskali ob sestopu in prižgali svečko v spomin na padle.

Kot že vsako leto poprej je bila tudi letos obujena tragična ljubezenska zgodba o dveh zaročencih, in sicer o Janezu Malovrhu, komandantu 1. bataljona Prešernove brigade, in borki istega bataljona, Mariji Krmelj. Ob hudi poškodbi je Janez skupaj z Marijo odšel v bolnico Košuta, tam pa je zaradi prehudih ran umrl. To je bil razlog, da si je življenje vzela tudi njegova zaročenka.

Besedilo: Urška Tičar, foto: Slavko Prezelj

Petelinove doline:

Dan upora je društvo Odmev Mokrcar tudi letos proslavilo v Petelinovih dolinah, na kraju, kjer je bila jeseni leta 1942 ustanovljena Šerčerjeva brigada. Prireditve se je udeležilo približno 150 občanov iz okoliških vasi, med njimi tudi skupina pohodnikov, ki je na Mokrc krenila z Golega.

Zbrane v Petelinovih dolinah je nagovorila predsednica ljubljanske borčevske organizacije Julka Žibert, domačinka z Golega, ena zadnjih prič nebrzdanega terorja italijanskega okupatorja v vaseh pod Mokrcem, ki je spomladi leta 1942 na tem območju požgal 25 vasi, 380 hiš, 898 gospodarskih poslopij, iz domov izgnal 1700 prebivalcev in jih skoraj tisoč odpeljal v italijanska taborišča.

»Zatočišča smo morali iskati pri dobrih ljudeh na Igu, Robu, Turjaku, v Želimljah in drugod,« je dejala slavnostna govornica. »Kako žalostno je bilo, ko smo se v koloni pomikali v dolino in nemo opazovali, kako gorijo naši domovi! Toda kljub nasilju in ponižanju smo se prebivalci teh krajev enotno in množično uprli, tudi potem ko je okupator na tem območju ustrelil 165 talcev. Na Golem, v Škrilju, Zapotoku, Selniku in na Visokem je med vojno delovalo več kot 400 aktivistov, v oboroženih enotah pa je sodelovalo 111 borcev.«

»Danes praznujemo dan upora skupaj z akterji osamosvojitve Slovenije,« je še dejala Julka Žibert, »imamo svojo državo, ki smo ji postavili temelje že v času NOB. Ponosni smo na vse to, kar smo dosegli po osamosvojitvi, žal pa so se v tem času uveljavile tudi slabe prakse, korupcija, nebrzdana grabežljivost posameznikov in grupacij, razslojenost, ukinjanje delovnih mest, finančne malverzacije in vse večje socialne razlike.«

In ko danes praznujemo dan upora, ne morem mimo sistematičnega potvarjanja novejših zgodovine, izničevanja NOB, izenačevanja partizanskega boja z revolucijo, minimiziranja vloge kolaboracije z italijanskim in nemškim okupatorjem. Namesto nenehnega obtoževanja in spodbujanja nestrpnosti se moramo zavezati v prihodnost, kjer nas čakajo številni izzivi. V nove čase pojdemo enotni in samozavestni, tako kot smo bili v času naših največjih zgodovinskih prelomnic,« je še dodala slavnostna govornica.

V kulturnem programu so nastopili moški pevski zbor Rožmarinček, Matic Virant, Bor Gros in Blaž Valant, gostje prireditve pa so družno prepevali z gostjo iz Kopra, Marjetko Popovsko.

Besedilo in foto: Društvo Odmev Mokrcar

Ljubljana, Bohinj:

V okviru praznovanja dneva upora proti okupatorju so bila 25. aprila v Ljubljani podeljena tudi priznanja, zlate plakete in listini ZZB NOB Slovenije. Za dolgoletno delovanje organizacij, predvsem za ohranjanje vrednot NOB, zveza že vrsto let podeljuje priznanja

NADALJEVANJE NA NASLEDNJI STRANI

V SLIKI IN BESEDI

krajevnim organizacijam in posameznikom za vzorno delovanje na vseh področjih. Letos je predsedstvo ZZB NOB Slovenije z zlato plaketo nagradilo tudi KO Polje Bohinj. Slavnostne podelitve so se udeležili štirje naši člani, visoko priznanje pa je prevzel predsednik KO Polje Bohinj Boris Rožič.

To visoko priznanje pomeni, da smo opaženi, da v kraju delovanja opravljamo vse tiste naloge, ki so predpisane v vsakoletnem programu dela na ravni Zveze, Združenja ZB Radovljice kakor tudi naše KO. Zavedati pa se moramo, da to ni samo pohvala za opravljeno delo, ampak tudi obveza za prihodnost.

Martin Gorišek, tajnik KO Polje Bohinj, foto: Iztok Pipan

Kočevje, Žibern, Preža:

Kočevska kot ena od zibelk partizanstva na Slovenskem je v dneh okrog prvomajskih praznikov počastila več pomembnih dogodkov iz časov narodnoosvobodilnega boja.

Blizu zaselka Žibern na Pugledu je bil 28. aprila 1943 1. zbor aktivistov OF, na katerem so potrdili Dolomitsko izjavo. Z njo je bila dosežena enotnost slovenskega naroda v OF. V spomin na ta dogodek so Združenje borcev za vrednote NOB Kočevje, Krajevna skupnost Stara Cerkev in Turistično društvo Kočevje 20. aprila pripravili pohod iz Starega Loga na Pugled, kjer je bila spominska slovesnost v počastitev zbora aktivistov OF. Pohod je vodil Alojz Vidic in se ga je udeležil tudi slavnostni govornik na slovesnosti, poslanec v DZ dr. Milan Brglez. Udeleženci so počastili tudi spomin na Mirana Jarca, ki je padel v teh krajih med roško ofenzivo leta 1942. Posebno odobravanje pa so poželi pozdravi še živčih udeležencev zbora leta 1943, dr. Janeza Stanovnika in dr. Bogdana Osolnika.

Osrednja prireditev ob prazniku dneva upora je bila 27. aprila na Preži pri Kočevski Reki. Organizatorja sta bila Združenje borcev za vrednote NOB Kočevje in občina Kočevje. Slovesnost je bila posvečena ustanovitvi Kočevskega bataljona 16. aprila 1942 in zverinsko pobitim partizanom in aktivistom 27. aprila 1942. Italijanski okupator je tega dne pobil 16 borcev in aktivistov iz vasi Drežnik, Slovenska Briga, Ajbelj, Mokri Potok, Sui Hrib in Srobotnik. Na slovesnosti so sodelovali pripadniki Slovenske vojske, slavnostna govornica pa je bila evropska poslanka Tanja Fajon.

Kočevje je bilo med NOB drugo najbolj poškodovano mesto v Sloveniji, izgubilo pa je tudi desetino prebivalcev. Najpomembnejši dogodek je gotovo zbor odposlancev slovenskega naroda, saj je postavil temelje slovenske državnosti. V osvobodeno Kočevje so partizani vkorakali 4. maja 1945. Ta dan Krajevna skupnost Kočevje mesto praznuje kot svoj krajevni praznik. Na prisrčni prireditvi v Kulturnem centru Kočevje, na kateri so sodelovali učenci Osnovne šole zbora odposlancev, je bil slavnostni govornik župan občine Kočevje dr. Vladimir Prebilič. Še posebej je poudaril, da se je Kočevje kljub vsem težavnim preizkušnjam znalo postaviti na noge in v takšnem obdobju je mesto tudi zdaj.

Matija Jerbič, ZB Kočevje

Sedlo, Breginj:

5. maja 2019 je minilo 75 let od smrti narodnega heroja Marka Redelonghija, zavednega Beneškega Slovenca, ki je vse svoje življenje posvetil boju proti fašizmu, zatiranju in pravičnosti. Svojo življenjsko pot je sklenil skupaj z zvestim tovarišem Avguštinom Vrečarjem, ko sta se z zadnjimi naboji pokončala, da ne bi prišla v roke Nemcem, ki so na Brdcah za Breginjem napadali njegovo enoto.

NADALJEVANJE NA NASLEDNJI STRANI

SPOMINI

Pogumne mladinke iz Ponikve in Podkrajja

Bitka za življenje ruskega vojaka

Darko Naraglav

Ponikvanska planota v spodnji Savinjski dolini je bogata z jamami in drugimi kraškimi zanimivostmi. Najbolj poznana je zagotovo turistična jama Pekel. Tu pa so še druge jame, med njimi Steska jama v Podkrajju oziroma Stebovniku pri Ponikvi. V njej se je med drugo svetovno vojno bila bitka za življenje mladega ruskega vojaka **Nikolaja Katanova**, borca 14. divizije, ki je bil hudo ranjen blizu Andraža pri Polzeli.

Pri ribniku kmetije Cokan in pred vhodom v Stesko jamo so 24. aprila znova oživeli spomini na tisti čas, na ranjenega Nikolaja in predvsem na požrtvovalne mladinke, ki so od decembra leta 1944 do 15. maja 1945 skrbele zanj in ga tako ohranile pri življenju, tako da se je po koncu vojne lahko živ in zdrav vrnil v svojo domovino. Na to humano dejanje, ki je zahtevalo veliko mero poguma, že devet let spominja spominska plošča pred vhodom v jamo: »Nikolaj Katanov, ruski državljani, je bil v 14. diviziji hudo ranjen. V tej jami so ga zdravile pogumne mladinke: Fani Jezernik Čanč, Fanika Razdevšek Jezernik, Štefka Jezernik Fužir, Ljudmila Kos Dražnik, Ivanka Stropnik Turinek,«, je zapisano na plošči.

Letošnja spominska slovesnost, ki jo vsako leto pripravi Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Ponikva skupaj z območnim združenjem ZB za vrednote NOB Žalec, je bila kljub muhastemu aprilskemu vremenu izjemno slovesna. Med udeleženci so bili tudi prvi sekretar Veleposlaništva Ruske federacije Aleksander Vinik, podžupan občine Žalec Roman Virant, predsednik Združenja ZB za vrednote NOB Žalec Marijan Turičnik in predsednik KS Ponikva Srečko Lednik.

Slavnostni nagovor je tokrat imel tajnik KO ZB za vrednote NOB Ponikva **Dani Jelen**, ki je tudi med najzaslužnejšimi za to spominsko obeležje ter ureditev poti do jame in njeno vzdrževanje. V svojem nagovoru je poudaril pomen prijateljstva, tovarištva, humanosti in medsebojnega spoštovanja, o katerem je na letošnji slovesnosti v spomin na ameriške padalce v Andražu nad Polzelo govoril predsednik države Borut Pahor, zatem pa je spregovoril tudi o Nikolaju Katanovu, o pogumnih domačinah in mladinkah, ki so mu rešile življenje.

O tem je v nadaljevanju govoril tudi **Aleksander Vinik**. Zahvalil

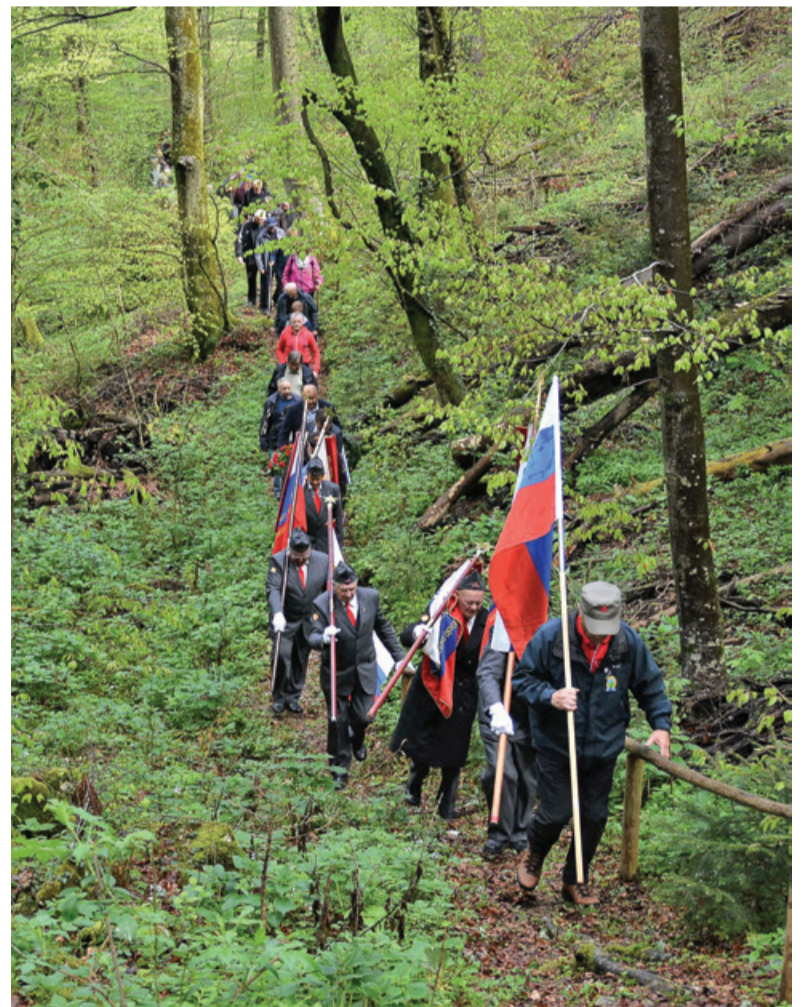
Nagovor sekretarja Ruske federacije Alexandra Vinnika

se je občini in borčevski organizaciji za ohranitev spomina na njihovega nekdanjega vojaka, humanost mladink in prijateljstvo, ki ga tudi s takšnimi dogodki ohranjata in gojita obe državi.

Še več in bolj podrobno pa je predstavil takratni čas predsednik OO ZB za vrednote NOB Žalec **Marjan Turičnik**. Na podlagi zapisa glavnega pobudnika za

odkritje spominske plošče **Milana Razdevška**, žal že pokojnega nekdanjega aktivista Šaleško-mislinskega okrožja NOB, je podal tudi več podatkov o takratnem dogajanju in ruskem vojaku Nikolaju Katanovu.

Pred devetimi leti je tako zgodba dobila svoj epilog z odkritjem spominske plošče na skalni steni pred vhodom v Stesko jamo. Večno

V koloni s prapori do vhoda v jamo. (Foto: Darko Naraglav)

Zdravljenje z domačimi zdravili Volkovega Janeza

»Nikolaju Katanovu je uspelo pobegniti iz taborišča ruskih ujetnikov pri Dravogradu in se nato vključiti v legendarno 14. divizijo, v kateri je bil ostrostrelec. Blizu Andraža nad Polzelo ga je ranila sovražna granata, ki mu je zadala številne globoke in težko ozdravljive rane. Ker tako ranjen ne bi preživel transporta v oddaljeno partizansko bolnišnico na Pohorju, so ga zaupali v oskrbo v hišo samih žensk v Kalah. Žensk je bilo preveč strah te odgovornosti in morebitnega razkritja, da skrivajo ranjenca, zato so ga premostili na Ponikvo h kmetu Flernaču, kjer so ga v oskrbo prevzela članice mladinske organizacije iz Ponikve in Podkrajja. Ker se je začelo šušljati, da pri Flernaču menda skrivajo ranjenca, so ga po desetih dneh iz tega skrivališča prenesli v Stesko jamo. Dekletom sta pomagala dva zanesljiva krajana, Franc Verdev - Jelenov in Martin Jezernik - Lokanov. Steska jama je tako postala »bolnišnica« do konca vojne. Dekleta so najprej morala zavustaviti gangrene na posameznih ranah, ki jih je bilo več kot dvajset. Njihova zdravila za celjenje ran so bila domača zdravila zdravilca Janeza Rezmana, Volkovega Janeza: tavžentroža, namočena v žganju, arnika, kisto zelje, zavito v gazo, sirotka, s katero so mu izpirale rane in tako preprečile že nastajajočo gangreno. Uvedle so dežurstvo in vsak dan je bila ena od njih pri njem in je skrbela zanj. Če je bil dan lep in varen, so ga prenesle iz jame, da je bil na svežem zraku. Vse to je pripomoglo, da se mu je zdravstveno stanje vidno izboljševalo. Po koncu vojne je bil premeščen na rehabilitacijo v bolnišnico Celje, nato pa se je vrnil v svojo domovino.

bo spominjala na pogumno in humano dejanje nekdanjih mladink, (vse so žal že pokojne), na katere so ponosne njihove hčere in sinovi, vnuki in pravnuki. Spominsko ploščo, do katere je zdaj lepo urejena pot – delo **Danija Jelena** in njegove ekipe – sta takrat odkrili hčeri svojih pogumnih mater, Štefka Turnšek in Nada Jelen, ki je vsako leto tudi glavna povezovalka tega spominskega dogodka. Letos ga je s partizanskimi pesmimi in svojo harmoniko obogatil Stane Jezernik, še prej pa pohodniki, ki so predhodno obiskali spominska obeležja v krajevni skupnosti in se nato v spremstvu praporščakov podali do 250 metrov oddaljenega vhoda v Stesko jamo, kjer so Aleksander Vinik, Marijan Turičnik in Roman Virant položili spominska venca.

JUBILEJI

100 let Slavke Miklavčič

V vasi Hlevnik v Goriških brdih je 13. aprila slavila 100-letnico Slavka Miklavčič. Rodila se je v številni družini Skubin, kjer je bilo sedem otrok. Šolo je obiskovala v Skrljevem, vasi, ki je po vojni ostala pod Italijo. Še ne 15-letna se je zaposlila v tekstilni tovarni v Podgori blizu Gorice (Italija), kamor se je ob vsakem vremenu vozila s kolesom, da ne bi zaradi odsotnosti izgubila dela.

Kot Slovenka je doživljala tudi ponižanja. Spominja se plačilnega dne, ko se je italijanski uslužbenec takole obregnil ob njeno ime in priimek: »Che nome di bestial!« (Kakšno živalsko ime!). Zaradi revščine in da bi sploh obdržali premoženje, so se otroci odpravljali od doma za zaslužkom: brat in sestra v Argentino, druge sestre pa kot služkinje v bližnja italijanska mesta.

Tudi med NOB je Slavka pogosto odhajala s pridelki po kupčijah v mesta v Furlaniji. Pogosto je od tam prinašala razno blago za partizansko vojsko. Zgodilo se je, da so jo karabinerji odpeljali na zaslišanje, češ da prinaša hrano za partizane, kar je bilo včasih tudi res, vendar si je pomagala z raznimi lažmi. Ob takih dogodkih je domov prišla pozno ponoči in srečna, če ji blaga niso za-

segli. Po kapitulaciji Italije pa je bilo še huje. Njihova hiša je bila na samem in primerna za zatočišče partizanov in tudi ranjencev. Mož Vladimir je bil sprva borec Briško-beneškega odreda, potem pa doma v narodni zaščiti. V hudi nemški ofenzivi 22. maja 1944 so jim pobrali živino in drugo blago.

Slavka se je leta 1938 poročila s sovaščanom Vladimirjem. Rodila sta se jima dva sinova. Renato je po očetovi smrti leta 1977 prevzel kmetijo in z gledno skrbi za mamo Slavko. Redno jo je vozil na vse spominske slovesnosti, na prireditve in izlete, dokler sta ji zdravje in počutje dopuščala. Darko pa si je družino ustvaril v Kranju in vsi pogosto obiščejo mamo, babico in prababico.

Slavko so za častitljivi jubilej obiskali in ji čestitali: župan občine Brda Franc Mužič, podžupan Žarko Kodermac, predstavniki vaše skupnosti Neblo, Krajevne organizacije borcev za vrednote NOB Dobrovo, Društva upokojencev Dobrovo in številni sovaščani. Za prijetno razpoloženje je z ubranim petjem poskrbel domači Kvintet Kvarčin pod vodstvom Zarjana Kocine.

Milena Beguš

94 let Lojzeta Masla

Rodil se je na »dan mladosti«, 25. maja 1925, na Ostrožnem Brdu v slovenski partizanski trdnjavi – Brkinih. Bil je sedmi od enajstih otrok, ki jih je rodila Mama Bečanova, Jožefa Maslo. Za mater, ki rodi toliko otrok in jih vse vzgoji v neustrašne borce, se spodobi, da z veliko začetnico zapišemo Mama. Rodila je sina narodnega heroja ter še sedem drugih fantov in tri dekleta.

Oče Franc se je Italijanom, čim so se vrinili v naš svet, vseskozi upiral. Skupaj z ženo sta otroke vzgojila v ponosne, svobodoljubne in odločne ljudi. Lojze je s tako družino zvesto »držal korak«. Fašisti so spomladi leta 1942 na Primorskem razglasili vojno stanje. V vsako vas in zaselek so postavili vojaško postojanko. Upornost Slovencev pa je kljub temu naraščala. Lojze je skupaj s sestrama Kristino in Marijo spomladi 1942 vstopil v Brkinsko četo. Z njo je bil v vseh akcijah.

Osvobodilni boj se je naglo širil po vsej Primorski. Prihajalo je vedno več prostovoljcev. Glavno poveljstvo NOV Slovenije je pošiljalo starešinski kader, določalo operativna ozemlja in razporejalo borce. Pomanjkanje znanja, opreme in izkušenj smo plačevali s krvjo. Italijani so v letih 1942 in 1943 z velikimi silami pogosto »prečesavali« brkinske vasi. Tako so 13. marca 1943 z 12.000 vojaki skušali uničiti Brkinsko četo. Padlo je sedem borcev, več pa je bilo ranjenih, med njimi tudi Lojze Maslo in njegov najmlajši brat Pavle. Ta dan je občina Divača razglasila za svoj občinski praznik. Fašistični množični poboji so zasekali vrzeli v terenski organizaciji OF. Padle so morali nadomeščati novi. Tako so Lojzeta, ko je bil drugič ranjen, vodilni ljudje razporedili »na teren«.

Postal je član Okrožnega odbora OF za Brkine.

Zaradi vse večjih porazov na frontah je Italija začela kazati, da se bo iz vojne izmuznila. Ko se je septembra leta 1943 to tudi zgodilo, se je na celotnem Primorskem začela množična vstaja in od vsepovsod so se prostovoljci zgrinjali v partizane. Iz Jugoslavije se je skozi Slovenijo proti Trstu umikalo več italijanskih divizij.

Milan Guček v knjigi »Počakaj do prihodnje pomladi« (str. 119) opisuje, kako je v Podgradu (na cesti Reka–Trst) kot komandant mesta Ilirska Bistrica ustavil italijansko elitno motorizirano divizijo Celere (kar pomeni hitra, ker je bila motorizirana). O njenem približevanju so prejeli več obvestil z raznih strani. Zahteval je od poveljujočega divizijskega generala, da preda NOV Slovenije kot članici antihitlerjevske koalicije, torej zmagoviti zavezniški vojaški sili, ki jo predstavlja on (partizanski komandant Guček) celotno opremo in orožje. General sploh ni hotel nič slišati. »Odločil da se je, da bo skupaj z nekim svojim prijateljem, ki ga že čaka na položajih, napadel Trst in iz njega izgnal Nemce. Oholo in

brez slovesa odšel, se posadil v avto in zaklical: »Avanti!«

V knjigi Istrski odred (str.57) avtor Maks Zadnik poroča, da je odred pod vodstvom Lojzeta Masla, Franca Polesa, Rudija Ludvika – Barjaka in drugih to divizijo zaustavil pri Markovščini in jo razorožil med Markovščino in Obrovom. To so dosegli tako, da je Lojze odredil, naj vse skupine ustvarjajo velik hrup, kurijo kresove in z mitraljezi streljajo v rafalih. Ukana je uspešna. »Pri tem so zaplenili 6 oklepnih avtomobilov, oklopnik-metalce plamenov, 16 topov, okoli sto motornih vozil ter ogromno pehotnega orožja in opreme. Večino plena so razvozili na skrivna mesta v brkinske doline in jarke. Nekaj vozil in orožja pa so odpeljali hrvaški partizani proti Munam in Lupoglavu v Istri.«

Ta ukana je temeljila na pradavnih spoznanjih o psihološki vojni. Pri bežiči diviziji je ustvarila občutek, da je naletela na močnega sovražnika na dominantnih položajih nad cesto. Ljudi je bilo res veliko in svojo vlogo so odlično odigrali. Bežiči Italijani so doživeli psihični udar. Polastil se jih je strah, ta strašni dejavnik v vsaki vojni. Da bi zdaj na pragu »madrepatrie« morali sprejeti boj? Zakaj le? Raje so pustili orožje in opremo ter se peš odpravili v bližnji Trst. Tako je našim na nekaj deset kilometrih ceste ostal velikanski plen: vozila, orožje in strelivo vseh vrst.

Pozneje je Lojze deloval na terenu. Med drugim je skrbel za bolnico Zalesje in reševal druge »civilne zadeve«. Po vojni je diplomiral na pravni fakulteti, osnoval družino in se nasešil v Ljubljani. Prijatelji mu želimo še mnogo srečnih let.

Dušan Puh, primorski partizan

PRIZNANJE

Ob 6. aprilu, dnevu osvoboditve Sarajeva

Proletarci ne jokajo!

Aleksandra Jankovič

Albin Pibernik je star 88 let. Skoraj vsako jutro se od doma počasi odpravi na kavo s prijatelji, s tovariši. Ko ob palici počasi stopa po ulici – svoje so naredili leta in bolezen – le malokdo ve, kdo je skromen, prijazen, če je treba, pa tudi odločen mož. Za njim je bogato in polno življenje, ki ga nikoli ne obeša na veliki zvon. Pa bi ga lahko, upravičeno.

Sploh se mi zdi, da veliko premalo vemo o ljudeh, ki so žive legende naše preteklosti in sedanjosti, zlasti o tistih, ki so se med drugo svetovno vojno znašli v drugih republikah naše nekdanje domovine in jim namenjam premalo pozornosti. Ponosna in vesela sem, da jih poznam kar nekaj. Ko smo se spoznali z Binetom, kot ga kličemo, je bil njegov korak po boleznih še precej negotov, roke tresoč. Pa smo šli na Igman. Ko je to slišal, je oživel. Kako ne bi? Je namreč najmlajši udeleženec legendarnega igmanskega marša in hkrati eden najmlajših jugoslovanskih partizanov, borcev 1. proletarske brigade. Skupaj s starši je ponosno stal v postroju te brigade v Rudu, ko jo

je pregledal vrhovni poveljnik, tovariš Tito. Sam pravi, da je dolgo vedel samo za tovariša Starega.

Albinove starše, oba predvojna komunisti, so namreč izselili v Srbijo, v bližino Užica. Spominja se,

da je nekega dne prišel ponje velik avtomobil in jih odpeljal v Užice. Kasneje je izvedel, da ga je poslal tovariš Tito. Z mamo Julko sta bila namreč skupaj v Moskvi. V užiški gimnaziji je bila 5. novembra 1941

ustanovljena slovenska partizanska četa, poimenovana po Ivanu Cankarju, njen poveljnik pa je postal Binetov oče, Albin Pibernik starejši. Mati Julka se je odločila in še ne 11-letnega sina vzela s sabo na pot s 1. proletarsko. Ta se je pred veliko sovražno ofenzivo čez Romanijo umikala proti Foči. Julka je verjela, da bo otrok zmogel vse napore, pa tudi sama je bila mirnejša, ker je bil z njo. Bojna pot družine je bila naporena, za starša usodna. Oče je bil prvič ranjen v Pjenovcu na Romaniji, za mater Julko je bil poguben igmanski marš. Umrla je v Foči za posledicami omrznla oziroma tetanus. Na pogrebu je bil tudi Tito. Malega Albina je prijel za rame in rekel, da proletarci ne jokajo. Dal mu je sešiti uniformo, mu podaril majhnega konja in celo orožje, spal je z njim v isti sobi, pa ga ni mogel potolažiti. Vsakič me stisne pri srcu, ko z Binetom obiščemo materin grob v Foči. Ne znam si predstavljati, kaj vse se je takrat dogajalo v njegovi notranjosti. Vem samo, da mu to ogromno pomeni. K spomeniku položi venec v svojem, hčerinem in vnukovem imenu.

Tito je kmalu zatem Binetovega očeta in preživle borce Čete Ivana Cankarja – od 58 jih je ostalo le devet – poslal v Slovenijo. Oče Albin je padel nekje blizu Raven, pri Novi vasi na Blokah. Bine ne ve, kje je njegov grob. Rekli so mu le, da očeta ni več.

Po vojni se je Albin na letalski vojaški akademiji izšolal za pilota in nato postal pilot inštruktor. Leta 1962 je odšel v civilno letalstvo, ko je bil star 53 let, pa se je upokojil. Več o njegovih letih v letalstvu si lahko preberete v knjigi Boruta Podgorška in Marka Malca Zaljubljeni v letenje, o sebi pa je Albin pripovedoval tudi v oddaji RTV Slovenija Spomini.

Z Binetom smo v zadnjih nekaj letih prehodili tako rekoč vso njegovo bojno pot. V Bosni in Hercegovini, pa tudi v Srbiji ga ljudje sprejemajo z navdušenjem in hvaležnostjo, predvsem njegovi nekdanji »pitomci«. Ko je leta 2015 na Igmanu pozdravil s »Smrt fašizmu«, je iz grl desetisočglave množice zagrmelo: »Svoboda narodu!« Naslednje leto se je tam srečal z igralcem, ki ga je kot otrok upodobil v filmu Igmanski marš. Bilo je ganljivo, vendar ne tako kot letos. SABNOR v Kantonu Sarajevo mu je namreč 6. aprila, ob dnevu osvoboditve, izročil visoko častno priznanje, priznanje, namenjeno tudi njegovim staršem. Bine, mali Korčagin, je zajokal, zmanjkalo mu je besed ... Pravzaprav sem ga prvič videla jokati ...

Naslednji dan so mu člani združenja protifašistov in borcev iz Vogošče pripravili sprejem na Grabljevih Njivah, od koder se je 1. proletarska brigada odpravila čez Sarajevsko polje in Igman v Fočo. Dragi Bine, čestitamo!

NOVICE

Evropski dan ozaveščanja o možganski kapi

Evropski dan ozaveščanja o možganski kapi vsako leto zaznamujemo na drugi torek v maju. Možganska kap je po vsem svetu najpogostejša nevrološka bolezen. Samo v Sloveniji jo na leto doživi več kot 4.000 ljudi. Smrtnost je visoka, izredno velika pa je tudi invalidnost, ki jo povzroča, saj mnogi utrpijo tudi hude posledice, kar njim in njihovim svojcem močno spremeni kakovost življenja.

Kot pravi prim. Matija Cevc, dr. med., predsednik Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije, je najpomembnejša preventiva zdrav način življenja. Sem spadajo nekadilstvo, vsakodnevna vsaj 30-minutna hoja, uživanje več sadja in zelenjave, vzdrževanje ustrezne telesne teže, omejitev vnosa soli, maščob in sladkorja, odpoved škodljivim razvadam, redne meritve krvnega tlaka, krvnih maščob in sladkorja ter srčni utrip). Zelo pomembne so redne kontrole dejavnikov tveganja. Najbolj preprosto in zanesljivo prepoznamo znake kapi s pomočjo besede **GROM**:

G – govor (prizadet govor)

R – roka (delna ali popolna ohromelost ene roke)

O – obraz (povešen ustni kot – asimetrija obraza)

M – minuta (takoj pokliči 112)

Več informacij

Prim. Matija Cevc, dr. med.: matija.cevc@kclj.si, 041/774-133, prim. Tatjana Erjavec, dr. med., Tatjana.erjavec@ir-rs.si, 041/551 372, Igor Rigler, dr. med., igor.rigler@kclj.si, dr. Barbara Starovasnik Žagavec, dr. med., Barbara.starovasnik@ir-rs.si, Milan Čuček, milan.cucek@gmail.com 040/736 744.

Zapojmo pesem o svobodi

S koncertom »Zapojmo pesem o svobodi« slovenskih ljudskih in partizanskih pesmi so v Ljubljani počastili 9. maj, dan zmage in dan slovenskega glavnega mesta. Nastopila je pevka Marjetka Popovski iz Izole s spremljevalno skupino glasbenikov, pevcev in recitatorjev s Primorskega, ki jo sestavljajo Savo Kralj – kitara in bobni, Miran Pečenik – harmonika, Marko Petelin – harmonika, Igor Rojc – recitator in pevke skupine Cvet v laseh. Na kon-

certu, ki je bil sprva napovedan na Pogačarjevem trgu, zaradi slabega vremena pa so ga prestavili v Dom starejših občanov Fužine, so odmevale slovenske ljudske pesmi od morja, Istre in Primorske do gorenjskih planin in prelepih koroških gričev, od vesele Štajerske in čarobnega Prekmurja in Prlekije do prelepe Dolenjske in Bele krajine ter do Notranjske in Ljubljane. Konec je seveda pripadel ljubljanski himni Hej, brigade in himni Primorske, Vstajenje Primorske!

J. A., foto: Rafael Zupančič

Državni problem vzhodne meje

V Čedadu je bilo 3. maja zanimivo predavanje z naslovom Državni problem vzhodne meje. Gre za pobudo združenja partizanov iz sosednje Italije, da bi čim širša množica ljudi spoznala, zakaj in kako se je zgodovinsko spreminjala vzhodna meja Italije.

Predavateljica Alessandra Kersevan, zgodovinarica in raziskovalka, specializirana za zgodovino in kulturo Furlanije - Julijske krajine in za vzhodno mejo, je prisotnim podrobno predstavila problematiko vzhodnega mejnega vprašanja skozi zgodovino. Cilj predavanja je bil pojasniti poslušalcem, kako in zakaj se je vse do Osimskih sporazumov vlekla dokončna ureditev meje med Slovenijo in Italijo. Posebno pozornost je ob koncu namenila italijanskim vojnim zločinom na okupiranih ozemljih ter vlogi fašistične policije in njenih civilnih podpornikov pri zapiranju in zatiranju protifašističnega odpora. Ni mogla mimo večne teme istrskega in dalmatinskega izseljevanja, fojb in zadnjih izjav Salvinija in Tajarnija. Poudarimo, da je Kersevanova zaradi svoje dejavnosti pogosto predmet kritike in protestov akademskih italijanskih zgodovinarjev in združenj, povezanih z istrskimi izgnanci, desničarskih politikov in neofašističnih gibanj, kot sta CasaPound in Forza Nuova.

Ob koncu so navzoči postavili predavateljici kar nekaj vprašanj in komentirali njene na zgodovinskih temeljih dokazane trditve o meji. Upajmo, da bodo nekateri zdaj boljše razumeli občutljivo tematiko meje. To pa je zasluga prav VZPI iz Čedadu, ki je pripravila predavanje.

Vojko Hobič

VABILA

Spominska slovesnost v Kostelu

Združenje borcev za vrednote NOB Kočevje skupaj z OOOB Kostel in občino Kostel vabi na spominsko slovesnost ob 76. obletnici bojev XVIII divizije v Gorskem kotarju na Hrvaškem in ob obletnici osvoboditve nad nacifašizmom. Prireditev bo **v soboto, 15. junija, ob 11. uri** na Petrini, občina Kostel.

Ob kulturnem programu bo slavnostna govornica dr. Ljubica Jelušič, podpredsednica ZZB Slovenije.

Organizacijski odbor

Pohod po spominskih obeležjih

Zveza borcev za vrednote NOB občine Žirovnica vabi na tradicionalni, 10. pohod po spominskih obeležjih NOB v občini Žirovnica. Pohod bo **v soboto, 15. junija 2019**. Zbor udeležencev pohoda bo **ob 7. uri** na parkirišču ob jezeru Završnica, končal pa se bo pri koči Žirovniške planine v bližini planinskega Valvazorjevega doma pod Stolom.

Kontakt: Božo Janežič, tel. št. 031 698 853, e-naslov:

bozidar.janezic@gmail.com

Ciril Čiro Dolar

Komemoracija v Breginju

Krajevna organizacija ZB Kobarid vabi **1. junija 2019 ob 11. uri** na pokopališče v Breginju. Pri grobnici se bomo spomnili pred 75 leti v Plazeh pobitih 21 partizanov. Informacije:

Vojko Hobič, tel. št. 040 234 051.

Ponudba vrhunskih klimatskih naprav Gree

- 5 let garancije
- A++ energijski razred
- vgrajen Wifi nadzor

ZA KUPCE
ENERGIJE PLUS NA

DO 12
OBROKOV

Primerne tudi
za ogrevanje.

Energija plus d.o.o., Vetrinjska ulica 2, 2000 Maribor

080 21 15
www.energijaplus.si

 ENERGIJA PLUS

KNJIGE

Nova knjiga dr. Marka Vrhunca
Prigode s Titom

Janez Alič

Pred kratkim je pri Založbi Buča izšla knjiga dr. Marka Vrhunca Prigode s Titom, s podnaslovom anekdote, modrosti, gesla, stvaritve. Gre za tretjo knjigo o Titu, po prvi, Šest let s Titom, ki je izšla leta 2001, in drugi z naslovom Josip Broz Tito, ki je izšla leta 2010.

Kot je na predstavitvi povedal dr. **Damijan Guštin**, direktor Inštituta

grafijami in faksimili opisuje najbolj poučne prigode takratnih časov. Razdeljena je na štiri poglavja. Kot pravi pisec, se je za takšen pristop odločil zaradi posebnosti takratnega obdobja, gre za lepe, poučne in tudi težke utrinke Titove dobe. Najobsežnejše so anekdote in modrosti. Drugo poglavje zajemajo Pogledi v bodočnost, tretje Gesla, ki jih je Tito rad uporabljal, da je mobiliziral ljudske množice, ki so mu zaupale

Za predstavitev knjige na sedežu ZZB NOB Slovenije je vladalo veliko zanimanje.

Dr. Marko Vrhunec, tudi častni meščan Ljubljane (desno), in dr. Damijan Guštin (Foto: J. Alič)

za novejšo zgodovino Slovenije, se knjiga po načinu in stilu popolnoma razlikuje od dozdajšnjih dveh. Avtor Marko Vrhunec izhaja iz osebne spoznanja ter celovito ocenjuje Titovo dobo v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja. Bil je eden njegovih najzgodovinskih sodelavcev. Opisuje obdobje, ki je bilo ključno v jugoslovanskem razvoju po letu 1945. Govori o vprašanju socialistične demokracije, o odnosih med federacijo in republikami, pa tudi o vprašanju varnosti, ki jo Vrhunec vzpostavlja ob Titovih dilemah, ter o Titovem osebnem odnosu do oblasti. Knjiga je dopolnjena s fotografijami iz Vrhunčevih 21 albumov. Kot pravi dr. **Marko Vrhunec**, to delo vse-

in sledile. V četrtem poglavju Vrhunec govori o Titovih dosežkih ter osvetljuje Titovo vlogo pri pospeševanju sodobnih globalnih civilizacijskih in človeških vrednot. »Svoboda in neodvisnost je izvojeval kot poveljnik NOV in POJ v boju proti fašističnim in nacističnim okupatorjem in njihovim pomočnikom skupaj z zavezniki svobodoljubnih narodov sveta.« Dr. Marko Vrhunec še poudarja, da je v tej knjigi zbral le tiste Titove anekdote, modrosti, gesla in dosežke, ki jih je bolj ali manj sam doživel. »Vse napisano je čista resnica. Za to dam roko v ogenj,« je dodal.

In zakaj se je odločil za še eno knjigo o Titu? K pisanju ga je spodbudilo dejstvo, da so spomini na Tita, NOB in titoizem še vedno živi. To dokazujejo delovanje Zveze združenj borcev, njene številne proslave, spomeniki, komemoracije in prireditve, ki jih je samo lani obiskalo okoli 300.000 Slovencev. Izročila in vrednote NOB ljudje po njegovem mnenju potrebujejo danes bolj kot kadar koli prej, kot pot, kako se spopadati s sodobnimi globalnimi in domačimi problemi ter poiskati zanje prave rešitve, ki bodo v korist vseh državljanov, še posebno mladih. Tretji razlog pa vidi v tem, da danes doživljamo pojav revizionizma. Pokazati moramo, da ne gre samo za obdobje vojne in okupacije, za boj med komunisti in protikomunisti. Danes se moramo s sodobnimi sredstvi upreti neofašizmu, je prepričan avtor dr. Vrhunec.

buje besedila njegovih prejšnjih dveh knjig tako, da z anekdotami, modrostmi, gesli, stvaritvami, foto-

Zgodbe slovenskih letalcev
Zaljubljeni v letenje

Borut Podgoršek

Borut Podgoršek in Marko Malec sta po prvem srečanju zelo hitro ugotovila, da imata podobna zanimanja in da ju žene isto poslanstvo. Oba sta zapisovala širši javnosti tako rekoč neznane, a izjemne zgodbe slovenskih letalcev. Zelo hitro je nastala odločitev, da združita moči in skupaj izdajo knjigo.

V njej so zbrane edinstvene, resnične in doživeto opisane zgodbe osebnosti, ki so v letalstvu pustile neizbrisni pečat in oblikovale delček slovenske letalske zgodovine. V knjigi Zaljubljeni v letenje sta njena ustvarjalca zapisala 18 zgodb slovenskih letalcev in letalk.

Prva zgodba opisuje znamenitega vojaškega pilota **Sava Poljanca**. Po pobegu iz taborišča se je pridružil enotam slovaškega odpora proti nacizmu in opravil nekaj bojnih poletov, po katerih se ga še zdaj spominjajo pod vzdevkom Strečenski heroj. V naslednji nastopa **Karlo Štrbenk**, ki se je že prvi dan vojne nad Beogradom spopadel s piloti nemškega vojnega letalstva Luftwaffe in pri tem umrl, a njegova zgodba živi. Potem je tu pustolovščina najstnika **Cirila Vrabiča**, ki bi ga lahko stala življenje, a se je končala le z izključitvijo iz šole. Šel je med pilote in se izkazal kot izjemno pogumen in predan. **Igor Beran** je aktivno sodeloval v boju proti okupatorju v eskadrilji RAF, ki so jo sestavljali nekdanji jugoslovanski piloti. Posmrtno so ga večkrat odlikovali. Tudi njegova zgodba je v knjigi.

V mornariškem letalstvu nekdanje Kraljevine Srbob, Hrvatov in Slovencev sta bila tudi **Ivan Rojec** in **Mirko Kovačič**. Pri vojaških letalcih imajo posebno mesto tis-

V knjigi Zaljubljeni v letenje sta njena ustvarjalca zapisala 18 zgodb slovenskih letalcev in letalk.

ti, ki so si zaslužili naziv asa. Tako je **Marij Semolič** v zračnih bojih sestrelil najmanj pet nasprotnih letal. **Franc Sever - Franta** ima presunljivo letalsko zgodbo, ki pravi, da te ljudi cenijo po dejanjih, ne po besedah. Sam je imel težko življenje, ki sta ga zaznamovali druga svetovna vojna in bogata letalska kariera v vojaškem in civilnem letalstvu. V knjigi je opisano tudi življenje **Franca Rupnika**, ki velja za enega najodličnejših jugoslovanskih pilotov in letalskih poveljnikov. Kar 17 let je bil vodja letalskega preizkusnega centra. Med legendami slovenskega letalstva je tudi **Jurij Štirn**, vojaški in športni pilot, učitelj letenja, začetnik aerofotogrametrije v Jugoslaviji ter

Knjiga ima 350 strani in je trdo vezana. Izšla je v samozaložbi. Založil in izdal jo je SIERRA5, Založništvo, Borut Podgoršek, s. p. Cena knjige je 25 evrov. Naročila sprejemamo na: borut.podgorsek@amis.net

vodja gradnje letališča na Brniku in njegov prvi direktor. **Branko Žiger** je bil lovski pilot, športni letalec, operni pevec in letalski inštruktor. Tudi **Edvard Lorencon** je svoje življenje zapisal letalstvu. Nikoli ni služboval v jugoslovanskem vojaškem ali civilnem letalstvu, a je v njem pustil izjemen pečat, saj je izučil večino pilotov s Primorskega. **Drago Gabriel - Gabi** je bil prometni pilot, inštruktor, rezervni le-

talski častnik in modelar. Njegova letalska kariera je bila izjemno bogata, saj je letel na kar 61 tipih letal. **Albin Pibernik** je v drugi svetovni vojni izgubil starše in bil najmlajši udeleženec igmanskega marša. Nekaj časa je preživel z Josipom Brozom - Titom ter postal vojaški in civilni pilot. **Emil Stepančič** je oboževal letenje in bil jadralni pilot. Pozneje se je izšolal za letalskega mehanika. V Jugoslovanski ljudski armadi je vzdrževal različna letala, poklicno pot je nadaljeval v Adrii Avioprometu in jo sklenil v letalski enoti slovenske policije. **Miša Tičar** je bila ena prvih Slovenk, ki so postale stevardese. Svojo letalsko pot je začela v JAT-u in jo končala v Inex-Adrii Avioprometu. **Janko Medved**, športni, vojaški in prometni pilot ter inštruktor, je povedal, da je od nekega vojaškega pilota slišal, da sta poklica kirurga in pilota najtežja in ju opravljajo najboljši posamezniki. **Sonja Pipan** je začela jadrati pri rosnih sedemnajstih letih. V kratki, a izredno bogati jadralski karieri je osvojila kar štiri državne rekorde. Ljubezen do fanta, pilota in letal jo je pripeljala do poklica stevardese. Vsem mladim fantom in dekletom, ki so svoje življenje posvetili letalstvu, sta bila velik vzor brata Rusjan.

Gradivo za knjigo sta avtorja zbirala na različne načine. Borut Podgoršek je za prevladujočo metodo raziskovalnega dela uporabil intervjuje, Marko Malec pa je se osredotočil na raziskovanje arhivskih dokumentov iz različnih zasebnih virov in ustanov ter na pogovore s strokovnjaki, saj njegove zgodbe zajemajo življenja letalcev, med katerimi je večina žal že pokojnih.

Zgodbe ljudi, ki so zaznamovali slovensko letalstvo in soustvarjali letalsko zgodovino, so z izdajo v knjigi postale dostopne tudi širši javnosti. V knjigi so zajeti nekateri vidnejši slovenski vojaški letalci iz druge svetovne vojne ter povojni vojaški in civilni letalci. Številna velika imena slovenskega letalstva manjkajo, a bodo svoje mesto našla v naslednjih knjigah, ki jih avtorja že snujeta.

PESEM

Ranjenci soteski

*V soteski umira dan...
Na strehe naših barak
pada mrak.*

*Bolj od krvavečih ran
sem v duši bolan.*

*Takrat nam je v duši najteže,
v srce tiha žalost reže.*

*Misel kot lastovica
splava pod rodni krov,
solza zdrkne prek lica –
kdaj se vrnem domov?*

*Takrat lahek korak
zapoje v trdni mrak
in deklice čisti glas
prinese veselje med nas.*

*Zapojemo skupaj v en glas,
vsi ranjeni in trpeči.*

*Pojemo o domovini,
slajši na dom so spomini.
Pesem nam srca osreči,
pesem nam rane izleči,
vrne nam vero v svobodo
v nov čas.*

Pavla Leban – Ljubinica
(Besedilo je nastalo leta 1944 v partizanski bolnišnici Franji, Slovensko pesništvo upora, Partizanske, izbral in uredil Boris Paternu, Novo mesto 1995)

Žejen sem domače prsti

*Žejen sem domače prsti,
prav v srce mi je suho.
Kdaj se bom sklonil nad njo
in jo vzem med prazne dlani?*

*Kdaj bom spet ogenj prižgal,
pobožal tiho slamni krov,
poljubil hleb in dobro sol
in se pod lesenim stropom naspal?*

*Kdaj bom spet šel v čebelnjak
in pipo našgal in božal psa,
bredel z roko med zrni prosa,
sanjal ob sodih pod mrak?*

*O, da bi se vrnil na rodna tla,
tja, veš, kjer hruška med,
tja, veš, kjer so bele noči,
tja, kjer je solz kot zvezda.*

B. Rozman
(izseljen v Srbijo, besedilo je nastalo leta 1941, Slovensko pesništvo upora 1941 – 1945)

SVOBODNA
BESEDA

www.svobodnabeseda.si

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve križanke pošljite
do 15. junija 2019

Trem izžrebanim reševalcem
bomo podarili knjigo.

SVOBODNA
BESEDA

Izžrebani reševalci križanke iz 42.
številke revije Svobodna beseda

1. Sabina Ileršič

Ulica za vrtovi 1, 1380 Cerknica

2. Marjana Nartnik

Jelovška c. 12, 4264 Bohinjska Bistrica

3. Marija Rajzinger

Gradež 24, 1411 Izlake

Rešitve križanke:

ČLOVEŠKOST, REPETNIČKE, POSLI, SALO, AN,
EL, LAR, LARUE, SADI, KRAMNIK, AJ, NADA,
SVEČA, AMPULA, OBRUSEK, SOLZOVOD,
OKARINA, KNE, VERANDA, PAV, LANARSTVO,
ZOBAR, EL, NOE, IRS, ŽR, OK, PIKT, KANČEK,
AKČA, IZREK, OCEANOGRAF, JANJA,
NIKTALGIJA.

Geslo: LEONARDO DA VINCI; MONA LIZA.

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva
6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do
15. junija 2019.

Ime in priimek:

Naslov:

Geslo 43. številke SB:

Dr. Marko Vrhunec PRIGODE S TITOM anekdote, modrosti, gesla, stvaritve				SVOBODNA BESEDA	PRAVO- SLAVNA PODOBA	ZOBO- ZDRAVNIK, DENTIST	GESLO	ITALIJAN- SKO MESTO V MARKAH, JESI	DEL KROŽNICE	JURIJ GAGARIN	EROSOV SPREM- LJEVALEC	NAPRAVA NAD ŠTE- DILNIKOM	VOJAŠKO DELOVANJE VELIKEGA OBSEGA	SKROMEN MOSKI	FILIPINSKO JEZERO (IZ ČRK- LATA)
DODELANOST															
IZVEDENKA ZA KOREOGRAFIJO															
PRIHOD V GOSTE									ODRSKO GLASBENO DELO KRITIK FINCI						
AZIJSKO LJUDSTVO (IZ ČRK: GINA)								ALKOHOL V ALKO- HOLNIH PIJACAH ODTOK							
DANSKI OTOK							OSKAR LANGE				ŠKILAVEC	ZMAGO MODIC			ALEKSAN- DAR (KRAJŠE)
AMERIŠKA IGRALKA ZELL- WEGER	EDO TORKAR	PREMOŽE- NJE PO UMRLEM ZNIŽANI TON G					EMIL NAVINSEK					ČOFOTA- NJE			
NAJDALJŠA RAZDALJA, NA KATERO SE OKO MORE PRILAGODITI	NEKDANJI SLOVENSKI POLITIK	ZVIŠANI TON A	VLADAR- JEV NA- MESTNIK IZBOKLINA								KOVAČ				
SLADKOR- NA BOLEZEN								RAZKOŠNA KOČIJA IZVEDE- NEČ ZA IRANŠČINO							
LETALO, AEROPLAN								PRIPRAVA ZA PREKLOP ELEKTRIKE					NAŠA PESNICA (MAJDA)	PRIPRAV- NIK ZA DUHOV- NIŠKI POKLIC	SVOBODNA BESEDA
AVSTRIJ. ARHITEKT IN SLIKAR (OSKAR; IZ: SELKA)							PETER SELLERS	IVAN REGEN SOL OLJNE KISLINE				ODLIČNA OCENA V SOLI			NAŠA PEVKA HORVAT
JULIJ NARDIN		LEPOST KRUTI IN BREZUMNI RIMSKI CESAR										PREBIVAL- KA IGA			
DELCI Z ELEKTRIČ- NIM NABOJEM					SLONJI MLADIČ							ŽLAHTNI PLIN (Ne) SEDMA GRŠKA ČRKA			
HUDIČ, VRAG							NAŠ KNJI- ŽEVNIK FILIPČIČ KAREL SLOKAN			EVA JELER			LITIJ		
ŽENSKA, KI ČARA										NOVO MESTO			TIN UJEVIČ		
GLAVNI ŠTEVNIK			KONICA					KDOR SIN- TETIZIRA							
								TRMO- GLAVOST					HLADNICA, SENČNICA		

UTRINKI

Letošnjega 63. pohoda Pot ob žici, ki so ga po tradiciji začeli otroci iz vrtcev in šol, se je udeležilo 34.600 pohodnikov in tekačev. V tekmovanju trojk so nastopili tudi predstavniki ZZB za vrednote NOB Slovenije. Več o dogodku v prihodnji številki. Foto: Iztok Pipan